

ס פ ר

תשובת אריה

בשמו כן שם השני

של הרב המחבר אברהם אריה בן א"א
ר' מנחם מענכין וצל ליפשיץ אב"ד דק"ק
לופעלאוו בעבר דנהר מאהילאוו, על נהר דנייעפער
ומלפנים הייתי מ"צ ור"מ ומ"ס בקק "אורשא" (פלך מאהילאוו).

ו ו י ל נ א

בראש ר' אברהם צבי נ"י, בהרב ר' נחום אליהו וצ"ל

לכית קאצינעלינבויגען.

שנת תרנ"ז לפ"ק

הוצאת חובנט לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ד

Т. Е. Ш У В А С Ъ А Р И.

Децизіи и объясненія къ талмуду. Соч. А. Лишницца.

В И Ъ Н А.

Типографія А. Г. Каценелинбогена, Нѣмецкая ул., № 320 1897 г.

This Sefer has been made available by:

5314 13th Avenue
Brooklyn, NY 11219

TEL (718) 972-0777
FAX (718) 972-0178

A deluxe bound copy of this sefer is available at:

Biegeleisen Hebrew Book Store

4409 16th Avenue

Brooklyn, N.Y. 11204

(718) 436-1165

הספר הזה צולמה על ידי אחים גאלדענבערג

וניתן להשיג ממנו טופס מכור, במחיר סביר, אצל:

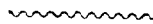
בימ"ס ביגלאיזן

4409 16th Avenue

(718) 436-1165

הסכמת הרבנים הגאונים הגדולים

פארי הדור דזמנינו יצ"ו .

בא חכם דגבולינו הרב הגאון חו"ב כש"ת ר' **אברהם ארי' ליפשיץ** נ"י הרב בעבר
הנהר דק"ק מאהילוב וספריו עמו נשמת אברהם ותשובת ארי' ומכאב ראשי ועם
זה הטרדות העצומות המקיפות אותי כשריון , לא יכולתי לעיין בו הרבה ובאיוה מקומות
שראיתי , מצאתי כי משרים יהלך בעמק הלכה ובחד"א כאחד מהגד' , לואת אבקש מעדת
ישורון וביחוד מגבירים נדיבי לב לקרבו ולתומכו להפיק רצונו להביא דבריו לבית הדפוס
הכותב לכבוד התורה ולומדי' יום א' ג' תמוז דהאי שהא תרנ"ו פ"ק לאדו
אלי' חיים מייזיל אב"ד פ"ק .

הובא לפני מחברת אחת על שו"ת וח"א עה"ת אשר חיבר הרב המאור הגדול חריף ובקי
המפורסם מו"ה **אברהם ארי' ליפשיץ** רב בעבר הנהר בק"ק מאהליב ורוצה
להביאו לביה"ד , וראיתי באיוה מקומות והוטב בעיני ע"כ גם ידי' תכון עמו בזה לסייעו
שיפיק רצונו להדפיסו וה' יהיה בעזרו שיצא מחשבתו לפועל כי יהנו מיניה לומדי תורה , כה
דברי הכותב לכבוד התורה ולומדי' הבא עה"ה יום ד' ב"כ למב"י תרנ"ה פה באבראיסק
נאום **רפאל שפירא** אב"ד דפ"ק .

עבר דרך פה נכבד הרב הגאון הגדול חו"ב מו"ה ר' **אברהם ארי' ליפשיץ** נ"י רב
בעבר הנהר דק"ק מאהילוב ועמו חבוריו נשמת אברהם ותשובת ארי' ולא
נתתי העת לעיין בו הרבה , ורק מעט הוא שראיתי בו , וראיתי בו דברים ישרים ירד
לעומקו של הלכה בראיות נשגבות ויש לו יד להורות ולדרין באופן הנעלה וע"כ ראוי מאד
לקרבו ולתומכו שיצא מחשבתו לפועל ואסיים דברי יום א' י"ט סיון תרנ"ו פ"ק בריסק דליטא
נאום **חיים הלוי סאלעווייציק** אב"ד דפ"ק

הקדמת המחבר

בשפה ברורה מדבר.

א.

יראתי לגשת בין החברים הגדולים להביאו לבה"ר דברי חרושי דאור', אזלי נאזה עליה בלבי, ויצא שכרי בהפסדי חו"ש אך אמרתי דברי יצר הרע המה, כי בזמן הזה ירדה עשר מעלות אחורנית, כי הדיוטים מלעינים במלאכי ד' זה המחבר, וגם איהא בעזאה מרבי אליעזר בני אל תהי בו בו' כי כמה מרגליות ימצאו באפקרוסתי של עני אין ארם נכנס לתחומי של חבירו, ואין ארם יכול לחדש דבר בהורה שחבירו מוזמן לחדשו כי הכל מוכן לפניו מיום שהתורה נבראה שהיא קדמה לבריאת עולם, זכות מוכרח כל איש להביא לדפוס מה שזיכה ד' אותו לחדש כרי שירצו כל בני ישראל מהחדושים, ע"כ הרהבתי עזו להביא איזה גהגרים מאסתחת בתבים שלי איזה קונטרסים מהמשא ישבירי מקדם בריאת עולם, כמו משא ביר מלאכי כלומר כאילו בא בידו הנבואה בשעה שבא לעולם, כי הנבואה היתה מקדם ביאתו לעולם, ואין ביכולתי להעלות על מכבש הדפוס כל הקונטרסים שלי מפני הוצאות הרפוס, אך אין ארם יורע כמה ימי חייו ושנותיו בנעימים יראה לקיים אנורה באהלך עולמים כמו שפירש המהרש"א שביקש דוד שיאמרו הלכותיו עוד בחיים חיותו וזה שפירש לעולמים בעולם הזה בחייו ובעולם הבא, על כן הקדמתי סימי נעורי להדפיס דברים ערבים, ומתישבים על הלב ומבינים בסברה קלה וכל דבר על מכונם מלתא אלבשיהו המה יקרים, יקר בעיני ד' מאמרים מאירים, נעולים וסגורים, והוא מקרב אל השכל ויראתי להיות פוס ממלך רברבן פעלות כל דבר בדרך פזיז כי יראתי אולי גשרף בהבד שבפי נאנו וממנו שדבריהם עמוקין ומסריין וממש כל סתומין להם גלן, וציץ נכד אני וחציר יבשה, והנני נרתע לאחורי לפני מנגר רבני נאנו וממנו ואברי נכנעית ונכנעים נרתעים, שלא יאמרו הגם שאול בנביאים, וזאת אשיב אל לבי דקי"ל דהפילה אחר משלושה דברים שמעבירין רוע הנורה ע"כ אתפלל יהי רעוא דהתקבלין מילי ויוחקי בפר הנזכרים מנעמת אברהם ולבן קראתי ספר הלו בשם נשמת אברהם ותשובת אר' לקיים

הקדמה

ג

לקיים אל יתהלל חכם וגוי ולכן לא קראתי על איברי כמו עין אברהם או יד אברהם כי מנשאתי היא גיבעה וממרום יובוני להביא לבית הרפוס ויבא מ"צ וי"ס אמן :

ב.

איתא במסכת ביצה (דף ל"ח ע"א) כי מליק ר' אבא אמר יהי רעוא דאימא מילתא דהתקבל, לבאורה קשה למה הוצרך ר' אבא לבקש יהי רעוא דאימא מילתא דהתקבל, אך איתא במסכת ברכות (דף כ"ד ע"ב) רבי אבא הוה קא משתמיט מיניה דרב יהודה דהוה קא בעי למיסק לארעא דישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר בכלה יבואו ושמה יהיו וגו', ואיתא בחו"ל בשקמיגוריא בין תלמידי חכמים חרון אף בא לעולם ואיתא בחו"ל בשעה שחרון אף בא לעולם מענישים על עוברי עשה, והוא ירא שמא שאם יאמר דבר שאינו הנון יהי' קמיגוריא בין תלמידי חכמים וחרון אף יבא לעולם ומענישים על עוברי עשה, והוא עבר על עשה דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארעא דישראל עובר בעשה, ע"כ נס אני הצעיר לימים יראתי אולי חו"ש יהי' קמיגוריא בין תלמידי חכמים ויהי' חו"ש חרון אף אבקש מלפני סלך מלביא יהי רעוא דהתקבל מילי :

ג.

איתא במסכת ברכות (דף ח' ע"א) אין להקב"ה רק ארבעה אמות של הלכה, אשר לפי השקפה הראשונה נראה המאמר מחוסר הכנה, כאילו ארבעה אמות של הלכה לבר הוא הנדרשת ושאר חכמות והדעות כולם מושלכות אחרי גוי ואנו רואים רוב בני אדם ערוסים מן החכמה, ורובם בורחים מן המדע, ורודפים אחרי רהבים ושמי כסף, והאיש החכם המואם בהבלי עולם הוא יחיד בין רבים, לא ימצא אלא אחד בדור, והיכן שלימותם של אלו המרובים המתעסקים ביישובו של עולם אשר עבירם נבראו כל היצורים לרבבות ולאלפים עד אשר לא יספרי מרוב, והתשובה על זה שהאנשים הללו נמצאו להיותם משמש לאחר ההוא המעולה, אשר הוא הכלית הבריאה, שאלו יהי' כל בני אדם מבקשים תכלית ההכמה לבר, היה נשחת תיקון העולם, מפני שהאדם חסר מאוד בטבע ומצטרך לדברים רבים, ולסוד החרישה והוריעה ומלאכה הבנין והגנר וחיימות, ואין בחיי משושלת להספיק לאדם פרמי, ללמוד כל המלאכות שאדם מצטרך במחיותו, ומתי ימצא פנאי ללמוד אותם לכן עיקר התכלית הוא האדם המעולה, הסגולה היקרה דגול מרבבות אחיו, אשר עומד לנס לבל העולם וכל עסקי יהי' רק להנות בתורה ובחכמה, ולהכין סודות הנמצאות כלם, ושאר האנשים העוסקים בדרך ארץ ובמשא ומתן, שלימותם תלוי כמה שסביעיים לאדם המעולה

הקדמה

המעולה הלזה, ואיש את רעהו יעזורו, וכשם שהחכם מוכה עדרו ועמו בהשפיע להם טה שאסף בחפניו תורה וחכמה, בעתות ורגעים אשר הקדיש לאלהיו, כן העם אשר סרים למשמעתו, ומתנהלים לרגלו, וחשים למלאות רצונו, שלימותם הוא בהשתדלותם לעזור להחכם המעולה ההוא להמריף לו לחם חקי, לבלתי יהי נמרד בפרנסתו, על כן באתי להגיש תורה וברכה להאנשים אשר עזרוני להוציא מבח אל הפועל זה הספר ומקרב לבי באתי לברכם בתורה כפולה שיראו זרע ויכלו ימיהם באושר וכבוד:

ד.

ולא הצרכתי להזכיר זאת רק להסיר קוש' הרמב"ן שורש ב' שהקשה אם בדבר שעקרו מדרבנן ג"כ נעשה זקן ממרא, וא"כ הקו' חזקה (בפ"ה דעדיות) את מי נדו את אליעזר בן חנוך שפקק בנמילת ידים, ולמה לא ענשו את אליעזר בן חנוך דהרי היה שם או ב"ד יושבים בדשכת הגזית, ויוכל לבא לידי כרת שאם יגע בידים עסקניות יהיה נפסד המאכל ויופחת משיעור ש"פ ויש ע"ז נ"מ לקידושי אשה כמ"ש הרמב"ם (פ"ד מה' ממרים) דבאפשרות היותר רחוק לברת נענש זקן ממרא בחנק הרב בעל מגילות אסתר לא הבין כוונת הרמב"ן ומען מה כרת שייך בנמ"י אולם האמת כמו שפירשתי אבל האמת כמו שאבאר וכבר נזכר זאת בספר משפט ההוראה להגאון ר' צבי הירש חיות וצ"ל אב"ד נחא אם היה נמילת ידים ענין חדש ולא דרשו וחקרו עליו דורות הראשונים, ולא באו עדיין להסבמה" כמו בר' דברים של עקבי' שלא באו להכרעה בזמן קידם כמ"ש הראב"ד שם שעקביא שמע מן מחצה חכמים, והחולקים שמע מן מחצה זרק בזמן עקביא נמנו ורבו ושפיר קו' הש"ס מדוע לא הרגו לעקבי' (סנהדרין פ"ח ע"א) ואלו היה דן למעשה היה נענש, אבל אליעזר בן חנוך שפקק בנמילת ידים אשר כבר נגזר במנין בב"ד של שלמה, ולא הוצרכו לעמוד עליו למנין פעם אחרת שלא היתה גזירה זאת רפויה אצלם בשים פעם רק אליעזר בן חנוך הקיל בהתנהגותו בדבר זה בפ"ע וא"כ מחוסרים כאן התנאים הנצרכים לעונש זקן ממרא ואין עליו רק עונש נדוי דבר ובוה יובן דברי הנביא (ישעיה קפ"ה') הוי מושכי העין בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה, קשה למה דומה העין לחבלי השוא והחטאה לכעבות העגלה אך המולולים בנמילת ידים שהוא דרבנן ואתי מזה לידי איסור דאורייתא איסור כרת דתינו שנגע בידים עסקניות בכבר וטימא אותו והוא כעת אינו שיה פרוטה וקידש בו אשה ולפי דעתו הוא שיה פרוטה וקדושו קדושין ובאמת אינו קדושין, וזה שצחק הנביא הוי מושכי העין בחבלי השוא שהוא מזה דרבנן ולומה כתובה חטא כעבות העגלה איסור כרת" וזה מוסר השכל לבני אדם המלעיגים בהמחברים באמרים עשות ספרים אין קץ ולא די שמחלישים בני אדם להפיץ מעיונותיהם הוצה אלא ג"כ מבזים אותם ואת דבריהם מן הספרים ויכשלו חו"ש באיסור גדול דאורייתא דכתיב את ד' אלקיך תירא את לרבות תלמידי חכמים, ובקשתי מאת המעיין אולי

יראה

יראה או ידמה איוה מתירה" אל יהי נכהל להשיב כי אם אחר העיון הישיב, כי לא כתבתי הדברים במהירות" ואם אחר העיון יקשה בעיניו כי אמנם לא ימלט אדם משגיאה כאמור שגיאות מי יבין ידיו לזכות וגם את הטוב נקבל, ואני תפלה לאל חי" אנא ה' שלים בעולמך כאשר עד עתה סכות בחמלתך עלי ועזרתני לבצוע את מחברתי זאת ולחצוב דלתים כן עוד תגדל חסרך עמדי וגם עד זקנה ושיבה אל תעובני ותעורני חיל ללמוד וללמד בן' הדריכני באמתך ולמדני ובתורתך יהיה שעשועי עוד אזכה להוציא לאור את אשר אתי בכתובים, ויהי רעווא דאימא מלהא דתתקבל" וכאשר התפלל ר' נחוניא בן הקנא שלא אנשל בן' הלא כה דברי הכותב והחותם היום ה' ואתחנן י"ג ימים לחודש מנחם אב דשנת תרנ"ו פה ק"ק לופלאו עבר הנהר מאהילאוו :

אברהם ארי' ב"ר מנחם מענכין ליפשיץ החונה פק"ק .

אגרת גלויה מהמחבר לבניו ולכל יוצאי חלציו שיזכו מד' חלקתם בחיים בתורה ד' יהגו בספרי לפחות מידי שנת בשבתו ובכל המועדים איוה דבר ויזכרו את שמי כי ב"ה ספרי אוצר כלום מחד"א ודברי מוסר איך שינהג אדם בחייו עלי תכל כמבואר בספר נשמת אברהם וזכרו נא כמה יגיעות יגיעותי עד שהביאני ד' עד הלום זו הרבנות ולהוציא תרדשי, וזכרו נא מקור הצבתם שלשלת היוחסין א"א וצ"ל ממשפחת מרגליות מעיר קדווארע פלך סובאלק המפורסמת בתבד לשם ולהלהל וביתי היא אמכם היקרה והצנועה הרבנית היא תתהלל ביראת ד' מרת **מינא נעכא** תי' היא מנוע הרבנים משני צדדים וקינה היה הגאון הגדול ר' **אלי הכהן** וצ"ל הנקרא כפי כל ר' **אלי הכהן** נדוד ששימש בבית הרבנות בעיר הראדאק ספלך ווילנא ובסוף ימיו בעיר מאלאדעצנא ושם קבורה מנוחתו הנצב"ה ועל פי השמועה שה' לו אגרת היחוס מיהודע הכהן וגם היא נכרית הגאון הגדול ר' **אליעזר** מעיר זאסקעווין אשר שימש בבית ר"מ רבנא בעיר זאס בישראל ווילנא הנקרא כפי כל ר' **אליעזר** זאסקעווין ער ממשפחת הגאון הגדול ר' **צמאל שטראשון** וצ"ל מוויילנא, והיתה לי לעזר והעמיסה על שכמה לסכול עיר הפרנסה בלב פלא רצון בהיותנו בק"ק מאלאדעצנא פדך ווילנא וראתה בכל עני שלא ימוש אהלי מאהלי התורה באמרה כי זה הוא הטוב מכל סהורה ומפו ומפנינים יהיה זה לי יקרה ובעת שהייתי במינסק ובקאיונא בפרישות שמה נפשה בכפה ותגרה בעין סתניה לפרנס ב"ב הקט' ולהדריכם עד דרכי התורה ולא בקשה מני דבר כדי שלא לבלבל אותי ולהטרידני מלימוד והזאת מנשים באוהל הברך באריכת ימים ושנים והזכה לחיי עולם הבא :

ועל הטוב יזכר בני הנעלה המופלג מפורסם שו"ב **אלי אליעזר ליפשיין** אשר הקדיש ערותיו והשליך אתרי גוו פרנסתו וכתב הקונטרסים מחיבורי והסדיר אותם באופן הנעלה ונסע עמדי לבית הרפוס וכמה יגיעות יגע להוציא מחשבותי לפועל לזאת אברכו ואת ביתו שיכלה ימי חדרו בנחת ועושר ויקווים בו לא ימושו מפדך ומפי ורעך גו' אמן כן יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, כה דברי אביכם הכותב מעמקי לבו ובקשתי כפולה לקיים דברי כפלים והזכו לראות בנחמת ציון וירושלים :

ממני הצעיר המחבר **אברהם ארי ליפשיין**.

תשובת אריה

שאלה א.

נשאלתי נידן אם מותר לעשות ציקארע של פסח מעורב בקטניות כי
כן עושים בציקארע של חמץ .

תשובה

שידוע בו שהוא מותר ונהוג בו איסור כו' ע"כ
פסקתי הלוקארע הנקרא קאפיע ליקארע
שמביאים ממקום גדילתן שטוחים שם וגם כמה
גרעינים של תבואה 'נמלאו שם מחמה שמביאים
בשקים של 'תבואה ואי אפשר לברר כי גרעיני
ליקארע קטני' המה אסור אך הקאפיע ליקארע
ממין הגרעינים גדולי' כפול רשאי לברר אך
להתערב בהם קטניות שזורפים על המאשינע
אסור שא"ל לברר הקטניות מגרעינים ואולי
באו מים על הגרעינים מקודם וכשיתנו פל
המאשינע לשרוף יחמילו ואתי חו"ש לשמות
בפסח חמץ בעין והלוקארע הנקרא פסח
ליקארע הכשרתי באופן זה לברור מקודם
הקטניות כפי מה שיכול עליה'ע' ואח"כ לשרוף
אותם ולטחון אותם כקמח וגם הליקארע לטחון
כקמח ולהתערב אך שהליקארע יהיה רוב ולא
מחזי בלל באוכל תבשיל מקטניות עלמו ואפילו
דליכא ס' מותר דהוי כמו לח בלח וכמו דאס
נפל בתבשיל מקטניות דמותר אפילו אם נפל
לפחות מששים ודלא כמו שהשגיר אחד והתיר
לעשות
בית

אבילת קטניות היא רק חומרת הנאונים
כי 'איתא במס' פסחים (דף ק"ד)
מאי שני תבשילין אמר רב הונא סילקא וארוזא ,
רבא הוה מהדר אסילקא וארוזא הואיל ונפיק
מפומיה דרב הונא , וכן פסק המחבר (בסימן
הרכ"ג בא"ח) הלכות פסח ומותר לעשות מהם
תבשיל , אך הרמ"א כתב ויש אוסרים טור
והנהגות מיימוני פ"ה ומרדכי פרק כל שעה
והטעם בטור לפי שמיני חיטין מתערבין בהם ,
ובסמ"ק כתב הטעם כיון שראוי לעשות מהן
עיסה אחי לחלופי בשאר עיסה של חמץ וגם
אי אפשר לבררו יפה וסמך להמנהג הביא
הגר"א (מדף מ') במסכת הנ"ל רב פפא שרי
ובתוס' ד"ה רבא ונראה לר"י כו' ואף שעדשים
מן קטניות משום אחלופי כ"ש בזמן הזה
שיש להחמיר וכבר קבלו אבותינו וכמו שהביאו
בפסחים (דף נ' ע"ב) כבר קבלו אבותיכם כו'
וגם הרא"ש הביאו בשם הירושלמי וכל דבר

לעשו' מקטניות שאינם מבוררים כי הוא עון פלילי
חו"ש שיבא לידי חמץ בעין והסכים עמדי הרב
הגאון הגדול וכו' כמ"ר רפאל שפירא אב"ד
דק"ק באברויסק :

אגב אורחא באתי לתרץ קושיא הרב הגדול
עובר אורח שהקשה להלומדים דפה
בהלכות פסח א"ח (סי' תנ"ט ע"א) הובא במ"א
מתשובת הרשב"א (סי' קכ"ד) שהרמב"ן שלח
המלות לפורני רחוק הרבה יותר מט"ו בתים
ובס"ב הביא המחבר מחשו' הרא"ש כלל י"ד
ואחר שנתעסקו בצלק ונתחמם בידים אם
יניחוהו בלא עסק מיד יחמין אמאי לא העיר
המ"א בפה ולסתור פסק המחבר מהרמב"ן הנ"ל
ששלח המלות לאחר כל התעסקות יותר מט"ו
בתים וכאשר שמעתי אמרתי שקשיא זו נמלא
בד"מ בס"ז ונשאר בנ"ע כך לשוני ונ"ע דמשמע
דהרא"ש ורי"ו לית להו האי סברה שהרי כתבו
שלחא שנתחמם בידם לא משערינן בשיעור
מיל ובדברי ת"ה משמע בחשו' הרשב"א (סי'
רכ"ד) שכ' הרמב"ם ה' שולח מלות לתנור שהי'
רחוק מביתו יותר מעשר בתים ולצסוף היה
נימנע שהיה חושש שמא התנור יהי' מלא וישהו
המלות יותר משיעור מיל :

אך באמת לא קשה כי הח"י הביא האגודה
בפ' אלו עוברין בשם הגאונים שיעור
מיל דוקא בבית שאין התנור בו אבל בבית
שהתנור בו הוא חס ביותר ואפילו הוא פחות
ממיל הוא מחמץ עכ"ל וכן משמע מגמרא
עברה ולשה מאי ומסיק דאסור וע"כ בלא
שהה שיעור מיל דאל"כ בלא"ה אסור א"כ
קשה מפני מה אסור כיון דלא שהה שיעור
מיל אלא ע"כ מיירי היכא דלשה ונערכת המלה
בבית שהתנור בו וזוהי ניחא המחבר מיירי
במקום שהתנור בו אז מיד יחמין אבל הרמב"ן
מיירי במקום שאין התנור בו כפי לשוני שכתב
שלת המלות לפורני משמע שהתנור לא היה
בבית שלשין המלות כי הפורני שהיה התנור הי'
רחוק מהבית ושיער בדעתו שלא ישהה שיעור
מיל אך בחר שירא שמא התנור יהי' מלא
וישהה יותר משיעור מיל מנע מלעשות כן ע"כ
לא הולך המ"א להעיר על המחבר כי המחבר
מיירי במקום שהתנור בו וזוהי הוכחתי כי פסק
של הח"י שהביא בשם אגודה לחלק בין בית
שיש בו תנור ובין בית שאין בו תנור בשיעור
מיל הוא נכון גם לפי האחרונים המחבר והמ"א
ע"כ שאנו עורכים המלות בבית שיש בו תנור
לריכים לזרז ולאפות קודם שישהה שיעור מיל :

שאלה ב.

נשאלתי נידן בעה"ב ששכר פועל ואמר ליה ליתן שק קמח חמץ חמשה

פוד בשכרו ערך שני שבועות קודם הפסח ושבת הפועל מזמכור

הקמח כי היה עני מדוכא ולא נמצא חמץ בביתו וגם הקמח נשאר אצל

בע"ה והבע"ה מבר חסצו ועבר עליו הפסח :

תשובה

פסקתי

למעשה שמוטר הקמח לאחר הפסח ולא בכלל חמץ שעבר עליו הפסח

הוא דאיתא במסכת ע"א גבי אתנן זונה פריך הגמרא בפשיטות והא לא משכה וקיימא לן כל היכא דפריך הגמרא בפשיטות מכלל דהכי הלכתא דשכירות פועלים כל זמן שלא משך לא קנה וכן הביא הרמ"א לפסק בח"מ (ס' של"ב ס"ד) בעה"ב ששכר פועל ואמר ליה ליתן לו חפץ בשכרו יכול ליתן לו אח"כ דמי' הואיל ולא משך החפץ לא קנאו והביא בשם אשכ"ז ור"ג פרק בתרא דע"א ע"כ בנידן דידן שלא משך עדיין הפועל הקמח הוא ברשות בעה"ב והצעה"ב מבר חמצו ע"כ מותר בלי פקפוק ועוד יכול ללרף סניף אחד כיון שבעל הפועל החמץ היה דרבנן ובדרבנן היכא דלא שייך הערמה כמו

בעירובי תבשילין יכול לסמוך על הרב שפורט בעת שמוכר החמץ הן מה שהרשו למכור והן מי ששכר עדין למכור יהי' בכלל מכירה וכמו בעירובי תבשילין היכא ששכר יכול לסמוך על החכם היכא דלא עירב ולא בפשיטה כמו כן זה כי יוכל לומר מה שקנס ר' שמעון חמץ שעבר עליו הפסח היכא שעבר עליו בפשיטה ולא בשוגג כי הכא וכמו שפירשו גאונים סברה זאת הגם שאין יכול להחזיר בסברה זו רק בתערובות חמץ ובדוחק ולא בודאי חמץ בקמח זו בכל זאת יוכל לעשות ס"ס בקמח זו שמא לא לחמו החיטים ולא הי' בהם גרעין חמץ ואת"ל שלחמו או היה בהם גרעין חמץ שמא הי' ס' כנגדם וקמח לח בלח הוא כל זה לא הבאיה רק לחדודי בעלמא ודי להחזיר בסברה ראשונה כי מילתא דפשיטותא היא ;

שאלה ג.

נשאלתי אם יש לסמוך על חרושי אנשי שם על האלפס בפ' שמונה שרצים פרק ארבעה עשר הביא בשם הרשב"א נשאל אם מותר לחלל שבת כדי להציל איש אחד שלא יחמא והשיב דאסור אפי' איסורא וזמא לא שרינן ליה כדי שיציל את חבריו מאיסורא רבה עוד הביא שם החרושי אנשי שם שנשאל הוא בעצמו אם ינהג זה הדין לגבי צבור ויהא נמנע היחיד מלעבור על איסור אפילו כדי להציל את הציבור מאיסור אם לא יספיקו משום דבפרק שלשה שאבדו בברכות איתא דר"א שחרר עבדו ואע"ג דאיכא עשה דלעולם בהם תעבודו משום מצוה דרבים ואולי נחלק דשאני התם שגם הוא זוכה במצוה ההוא של רבים אבל שיעבור היחיד כדי לזכות את הרבים והוא לא יזכה עמקן לא והניח בצריך עיון עד כאן לשונו :

תשובה

ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וד' עמו מלמד שהלכה כמותו בכל מקום והלא פסק למעשה שמוטב לעבור עבירה גדולה בעלמנו כדי להציל הציבור ואפילו לפירש הרי"ף על עין יעקב שלומד זכות על דוד שהלילה לדוד לבקש לעבוד ע"ג בלב ונפש רק כוננו בקרב לבו ה' לשמים וזהו שכתב אשר יסתחוו וכו' ולכך לא נחר בעבירה אחרת שיש בה מעשה זאת לא יוכל לומר דעת רב כי הלא רב לשיטתו אויל דאמר בכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחדרי חדרי אסור ואין קי"ל כרב אפילו איכא פלוגתא דתנאי בפרק כמה אשה (דף ס"ד) מ"מ הלכה כן והאי מעשה הוה תשיב ובשוק לכולה עלמא אסור ואפילו תיגא שדלא דוד לפנות קלת מע"ג לזד אחרת קלת וזוה אופן תירן הגמרא בע"ג (דף י"ב) אלא אימא אס איני נראה כוונתהו לע"ג מותר ג"ז איני יכול לומר הלא דוד רזה לפרסם הדבר שאס יסרבו אותו לא יהיה חס"ס בודאי הוכרח לעשות שיראו כל העם שסתחוו ועוד תניא

עניתי

על שאלה ראשונה יש לסמוך בודאי כי יש להביא רא' גמורה מומסכת שבת (דף ד') מתקיף לה רב אשי וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך וכן פסק התוס' שם במקום דפשע חבירו לא אמרינן עמוד וחטא וכו' עיין שם אך שאלה שני' עדיין עומד בספק שמא להציל את הציבור שאני אפשר שמוחר אך יש להביא ראיה שמוחר מומסכת סנהדרין ואמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד ע"ג שנאמר ויהי דוד בא עד הראש ואין ראש אלא ע"ג וכו' והנה לקראתו חושי הארצי קרוע וגו' אמר לו לדוד יאמרו מלך כמותך יעבוד ע"ג אמר לו מלך שכמותי יכרגני בני מוטב יעבוד ע"ג ואל יתחלל ש"ס בפרהסיא פירש רש"י מוטב שיתחלל אני לבדי ולא יתללו אותו כל העולם עד שפירש מטעם אחר מלד שהראה אותו כי הסיבה ממנו מלד שהוא בן יפת תואר וסמוכה לפרשה בן סורר ומורה ומלכו בדברי חז"ל

ישב לה קיץ בפני ע"ג לא ישחה ויטלנה מפני שנראה כמשתחווה לה וכו' נמצא דאיסור ע"ג אפילו במקום דאיסור מפני מראית עין יהרג ואל יעבור לבד במקום סכנה אין משום יהרג ואל יעבור כדפי' הרמ"א בשם הר"ן על הגמרא הנ"ל (בסימן ק"נ) ביורה דעה ועוד ראי' מפורשת מחנניא מישאל ועוריא למה מסרו נפשם

אם מפני מראית עין לא יהרג אלא דרלה דוד לעבור בעלמו אך לא יחללו ש"ש כל היבור כי חילול ש"ש גדול אפילו מע"ג כדפי' ביזמא על כל עבירות יו"כ מכפר לבד מחה"ש אין יו"כ מכפר ולא תשובה כי אם מיתה מכפרת מוכח מזה שרשאי אדם לעבור מעבירה אפילו גדולה להחיל את היבור מעבירה רבה :

שאלה ד.

בשאלתי בשוחט מומחה ששחט ושבח אם בדיק הסימנים לאחר השחיטה

ונזכר לאחר שחתך הקצב את הראש שספק אצלו ואינו יכול

לברר כעת אם שחט בהוגן :

תשובה

סבר הרמב"ם ג"כ דמטמאה במשא והתב"ש העלה לדעת הרמב"ם דמ"מ אינה מטמאה במשא וגם הש"כ (בי"ד סימן כ"ה) פסק דהיא נבלה ותשובת בית שמואל אחרון חלק יו"ד (סימן ט"ז) כתב שדעת הש"כ שהיא ספק נבלה וא"כ איסור לשחוט את בנו ומהגמרא מוכח דמטמאה במשא מדיליף תנא דברייתא איסור אכילה מכח החזקה דלא נשחטה ממילא מטמאה כדין נבלה, דלאסרה באכילה ולא לטמאה הוי תרתי דסתרי או כסברת הרשב"א שהביא בחדושו דגם לענין טומאה הנה קלט חזקת איסור כיון דמתה לפניך וכל חיה שמתה מטמאה ומספק אתה צא להוציאה מידי טומאתה לא תוציאה וכן הביא הגאון רע"א, ולפי עניות דעתי ליתי להכשיר דהנה פשע הגמרא דאסורה באמר

לכאורה

לפי כמה פוסקים היא נבלה ולכמה פוסקים היא טריפה דהיא בגמרא (דף ט' ע"א) אמר רב יהודה אמר שמואל הטבח לריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה ומסיק הגמרא ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום ר' אליעזר ב"ר ינאי אומר טריפה ואסורה באכילה במתניתין תנא נבלה ומטמאה במשא דלא בחזקת שחוטת מחזיקין לה כדרך הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו' והרב אלפס פסק מטמאה במשא כנבילה וגם הרמב"ם הולך בשיטת רבו רק החסיר תיבת מטמאה במשא רק כתב נבלה ונפל ספק בין הפוסקים אם

באמר שצרי לי שלא בדק הסימנים דכיון שהודה
שלא בדק הרי העיד על עצמו שהוא אינו מן
הרוב מלוים אלל שחיטה מומחים דאל"כ חקשה
הקושיא שנשאל להרא"ש והביא בתשובתו (כלל
כ' סימן י"ד) מ"ש ברוב מזוין אלל שחיטה
מומחין מותר בדליחא קמן ובדלא בדק הסימנים
ונחתך הראש אסור וזה יוכל לתרץ דברי
הרמב"ם דלא יקשה הדדי כאן פסק דנבלה
כמו שמבאר לעיל ובפרק ד' כתב דמי שאינו
יודע הלכות שחיטה ששחט בינו לבין עצמו אסור
לאכול משחיטתו וה"ו קרובה לספק נבילה
ולעיל החליט דנבילה ודאית אלא מוכח דכאן
גרע כיון דמודה מעלמו שהוא אינו מן הרוב
וגם אפילו דאמר ברי החליטו רוב הפוסקים
דגוף הבהמה אינה אסורה אלא מדרבנן באכיל'
ובראשם החוט' והרשב"א וטעמם כיון דבאמת
היו רוב רוב השוחטים שוחטים רוב הסימנים
ורבנן הוא דהחמירו מלד קנס, דסמכו מיעוט
לחוקה והיו פלגא ופלגא וכיון דהבהמה אינה
אסורה אלא מדרבנן אפילו בשאומר ברי והכא
בענייני דהוי ס"ס דרבנן לקולא ספק שמא
בדק ואח"ל לא בדק שמא שחט כהוגן ובפרט
שהוא מומחה וכל השוחטים רגילים לבדוק מיד
אוקי גבירא אחזקתו כמו שעשה כל ימיו שהגיד
כי זה אירע לו פעם הראשון בחיו הגם
שנה"כ הרגיו על הע"ז שצדה מלבו ספק דרבנן
לקולא כי כמה פעמים נמלאו סיקא דרבנן
לחומרם והע"ז בסימן (ס"ט ס"ק כ"ז) וגם הש"כ
בעלמו בסימן (ק"י ס"ק ס"ג) הביא כן כנה"כ
ועוד רובא דהכא תלי במעשה ואיתא במסכת
בכורות (דף נ"ט) הלוקח בהמה מן הגכרי וכו'
רבינא אמר היכא אזלינן בחד רובא דלא תלי
במעשה אבל רובא דתלי במעשה לא אזלינן

בתריה כי אפשר שלא עשו המעשה כחיקונו
והכא רובא דתלי במעשה אך הרמב"ם לא הביא
דברי רבינא בפסקיו וגם הרא"ש לא הביא
רק החירוף של רבא וע"כ מוכח דהולכין
אפילו בחד רובא דתלי במעשה דאל"כ מוקשה
מכמה מקומות א' בדין מלא תרנגולת שחטה
בשוק בב' מקומות בבבא מליעא וכאן בחולין
ואיתא בחוספתא פרק שני דחולין מי שנתן
תרנגולת לא' מן השוק לשחוט ואין יודע מה
טיבו הולכין אחר הרוב, וגם חבר שמת
והניח מגורה מלאה פירות בני יומן ובית שהוא
בחזקת חמץ אף שכולם ההכשר בא ע"י מעשה
ואפשר שלא נעשה מעשה אמנם קים להו
לרבנן שרוב או חזקה שעושין כך כגון רוב
מזוין אלל שחיטה מומחים ומכש"כ שאנו יודעים
שהוא מומחה וגם כולם בודקים הסימנים אחר
שחיטה וחזקה על חבר שאינו מוליד מתחת ידו
דבר שאינו מחיקן ובבדיקת חמץ הכל חברים הם
אלל בדיקת חמץ סמכין ע"ז כאילו ראינו בעינינו
שעשה זה כחיקון וכמש"כ מהר"ח על הגמרא
בפסחים (דף י"ד) המשכיר בית לחבירו וכו'
דקיי"ל בחזקת בדוק ובה חזקה היא מכא רוב
ב"א הבדקים בזמנו אפילו היא רובא תלוי
במעשה וגם איסחוק איסורא דחמץ בבית ואפ"ה
מהני משום דבדיקת חמץ דרבנן וגם הע"ז
כתב באשה שנוספתה אם מלחה הכשר מסיק
לקולא משום דאזלינן בחד רוב שמוחמין הגם
דאיתחזק איסורא דדס והרוב תלוי במעשה
והמיעוט ממילא אלא כיון שהורגלה בכך ועל
הע"ז הקושיא מזכורות הניח הכ"א בל"ע וגם
הנה"כ דלעיל הפריז עליו כי לא טוב הורה
לבדות מלבו ספק דרבנן לקולא והנה באמת
לא קשה כלל כמו שמוכח לעיל כי הולכין אחר
רוב

רו"ב התלוי במעשה וגם הט"ז הולך לשיטתו
(בסימן קכ"ז) דלא איתחזק איסורא גבי נאמנות
דעד אם אין האיסור על כל החתיכה אלא
שלא ה' מבורר האיסור מהיתר ובמליחה לא
איתחזק איסורא דדם בכל החתיכה אלא שאני
מבורר ע"כ מקילין בספיקא וגם השעה"מ
הביא בהלכות מקואות בכלל א' וב' בענין
איתחזק איסורא דדרבנן כגון חד צהד שנתערב
דאם ה' ניכר האיסור מתוך ההיתר לא מיקרי
איתחזק איסורא לאסור ספק דרבנן כגון שנאבד
א' מהן וא"י איזה ע"כ האמת עם הט"ז והלדק
עמו הן מלד הספק והן מלד הרובא וגם בחוס'

דשבת כתב דלכן גזרו בדמאי משום דהוי מיטע
דשכח ורבים נכשלים ולא כתב משום דהוי
רובא דתלי במעשה וגם בגמרא הנ"ל היכא
דאמר צהדיא שלא בדק הסימנים אסרו
מלד קנס ולמה אסרו מלד קנס הלא טוב
לאסור מלד הדין משום דהוה רובא דתלי
במעשה ע"כ מוכח דאזלינן בחד רובא דתלי
במעשה ע"כ לפעד"ק להכשיר את הבהמה
ולעמוד האי גבירא אחזקתיה שבדק כי רוב
מאוס אלל שחיטה מומחים הם ובדקין תומ"
הרגל נעשה טבע וכמה פעמים רואים
כששוחטים תומ"י בודקים :

שאלה ת.

נשאלתי נידן כלאים שנמצא בטליתים .

משא"כ בחוט שעומד בפני עלמו ואינו מתבטל
ובטליתים ג"כ לא נמלא חו"ש חוט שלם אך
בעת הטויה לפעמים נתערב פשתן כשקונים
הלמר צפאצריק"ע מהסוחרים וקשור בחבל של
פשתן וכשטורפים נתערב הפשתן וכן העיד
האיש הנ"ל שחוט שלם לא מלא בכל פעם אך
נתערב בחוט כששמע האיש מזה עמד כמשחמת
שנחכונתי להאמת וסיפר לי שהרב הגאון הגדול
ר' טעביל זצ"ל מד"א דמינסק לא נתן לו טליתו
לבדוק אך לא אמר בו טעם וג"כ אני לא נתתי
לבדוק רק רליתי לראות הנסיון נתתי לו בליזה
מקומות בטליתי וראיתי שהוא כנים דברי ודברי
אמת הן :

אלה

תשובה

אקלע לפני גברא יקירא מופלג ובידו
הסכמות מגאוני הזמן שכנים דבריו
שידע לנקות השטח מהטליתים אמרתי בהשקפה
ראשונה שלא להוציא לעז על הראשונים יש
ראיה עלומה שאין לחוש כלל לזה דאיתא
בתוספתא בפ"ט דכלאים והביאו הר"ש והרא"ש
שם בזמן שהביא פשתן וטרף עמהן וטרפן זה
בזה אבל העושה חלוק מלמד גמלים כולו או
כולו למר או ארנבים וארג בו חוט אחד של
למר בלד זה וחוט אחד של פשתן בלד זה אסור
דפשתן טרוף איני ניכר ונתערב כמו לח בלח

שאלה ו.

נשאלתי ב' שאלות והוא דבר אחד איש אחד ראה כלבים נושאים בפיהם רגלי שור ולקח מהם וראה אותם שמחותהים מעט למטה בפסק הטור שהביא בשם הרשב"א. ושאלה השניה אשה אחת מצאה מושלך בשוק חתיכה אחת בשר מן החזה וחתוכה בדרך שבשר כשר חותכין הקצבים וקצב אחד אמר שמכשרה היא כי טריפה אינם חותכים כן וגם ראה נקב אחד שלקחו ממנו הגיד :

תשובה

ביו"ד הש"כ והט"ז גבי בשר שנחטלס מן העין אלא א"כ ה' לו בו סימן או שה' לו בו טביעת עין והוא מכירו ודאי שהוא זה וכאן במעשה כזה המולא לא ידע מאומה והסומים מהחתיכה והניקור אפילו שהם מעידים שהיא כשרה וגם הקלז מעיד שהיא ניכרת שמכשרה היא בכל זאת אסרתי שיכול להיות שאחר שלקחו מבית המטבחים להחנות למכור אולי אירע אח"כ טריפה לאחר הניקור וחתיכת הרגלים אפילו טריפות הוא מיעוט דאם לא כן האך שוחטין ביו"ט וא"ת מנ"ל דחייסין למיעוטא כדאיתא בתוס' (דף ל"ד) במסכת חולין חתיכה דנכרי מידע ידוע וז"ל אבל היכא דישראל שלח לנכרי חתיכת בשר מנוקרת חיים ישראל במקום שאין מכריזין אע"פ שניטל גידה דילמא דלכך שלחה לנכרי לפי שנודע לאחר ניקור דטריפה עכ"ל ע"כ אסרתי אולי אירע שניטרה אה"כ כי במקום שאין מכריזין פה דלא כמורה אחד שטעה בזה^ה:

בתחילה רליתי להכשיר כי סימן מובהק הוא כדאיתא ביו"ד (סימן קי"ח) כע"ף ה' המחבר הביא מטור בשם רש"י אם שלח ע"י א"י ירך בלא חותם אם היא חתוכה בדרך שישראל חתכה אחר חטיטת הגיד כשרה וכן כל חתיכה שניכר בה ניקור הישראל כגון דנטיילת חוט דידא וחוט שאלל החזה וכיוצא בו ומה הביא הט"ז שתרנגולת שניכר בה ניקור הגידין של לוארה כמו שישראל עושין שיש לסמוך על זה והכי נמי כן ברגלי השור סימן החתך למטה ובחתיכה בשר החתך והניקור וביותר הקלז אמר שכל השבוע הזה לא ילא מבית המטבחים (הבאוי"ע) שום טריפה בכל זאת אסרתי אם בא לשאול האיש הצעה"ב שנאבד ממנו ומלא הוא בעלמו והכיר בסימן זה הכשרתי אז אבל לא במעשה כזה שאיש אחר מלא ולא ראה אותה מתחילה היטב כדאיתא (בסי' ס"ג)

ו כי הוא הטעם והמורה לא טעה (ע) ומהנא אפר אר הרמ"ק (הזלר

שאלה ז.

נשאלתי נידון אשה בעדת הבית צותה לשפחה ישראלית לטלוח בשר

ובשלו הבשר ואח"כ הבעלת הבית אמרה ברי שלא טלחה

השפחה והשפחה אומרת שטלחה ומכחישים וא"ו :

תשובה

פסקתי להכשיר הבשר דאיתא ביו"ד (סי' קכ"ז ברמ"א) ואשה נאמנה בדבר

איסור לומר תיקנתיו ופירש הש"כ אפילו באיסור דאורייתא לומר תיקנתיו והיינו היכא דבידה לתקנו או שהיא שלה דאל"כ לא עדיפא מעד אחד דאיני נאמן הו"ל ואסתחזק איסורא עכ"ל ואפילו כוון עכשיו אין צידה לתקנה דכבר נתבטל מ"מ נאמנה דאיתא בתוס' דגיטין (דף ב' ע"ג) ד"ה עד אחד ובעירובין (דף כ"ט ע"א) ד"ה ותחומין משמע אפילו אין עכשיו בידו לתקנו דלא כרמ"מ שכתב דווקא שעתה בידו לתקנו והצי"ח המרדכי ריש חולין (סי' תתמ"ד) ושיטה אחרת לו ע"ש וכן פסק הגר"א וגם רא"י משחיטה דמהימנא אך הניחא דאינה מוכחשת אבל היכא דמוכחשת מחבירתה מאי איכא למימר אך לכאורה דמיא להא דתנן במסכת כריתות (פרק ג') אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל מביא אשם תלוי משמע דעד אחד בהכחשה מעד אחד מיקרי ספק ולא אמרינן דעד אחד בהכחשה לא כלום, וכן משמע ממתניתין סוף פ"ה דטהרות וכן הביא תוס' רע"א עיין שם, וכיון דנכנס בגדר הספק ואין ספק מוליא ודאי כיון דבשר זו ודאי לא היתה מלוחה כמו שכתבו התוס' בפסחים (דף ט') בשם ר"י גבי חצר שמת והניח פירות דחוי לאדם כיון דהוי טבל

ודאי מדרבנן אין ספק דשמא עשרן מוליא מידי ודאי אף דרוב מעשרין אך לא דמי חזקת איסור דטבל לחזקה דגבי חתיכת טבל כל הפירות הוה בחזקת איסור משא"כ גבי בשר שלא נמלח וכן הביא היד אברהם (בסימן ס"ט) ביו"ד וכה"ג כתב הט"ז (בסימן קכ"ז) דלא איקרי איסתחזק איסורא גבי נאמנות דעד אס אין האיסור על כל החתיכה אלא שאני מזכיר האיסור מההיתר וה"ל כיון דלא איקרא אסתחזק איסורא דדס בחתיכת הבשר מקילין בספיקא ואפילו הספק הוא במעשה ובט"ז בא"ח (סימן ת"ט) משמע דספק מעשה גרע י"ל דבדרבנן מהני דדס שבטלי מדרבנן ולאחר הביטול נפל הספק אע"ג דהב"י (סימן פ"ז) כתב בשם רש"י ורמב"ם דס"ל אפילו בביטול יש איסור מן התורה מכל מקום הא קמן דכל אחרונים לא חשו לזה כיון דהוא תלמוד ערוך וכמש"כ במנחות (דף כ"א ע"א) ועוד דחזקה שלית עושה שליחותו ואפילו הגמרא מסיק במסכת גיטין (דף ס"ד ע"ב) הני מילי לחומרא אבל לקולא לא אך התוס' שם בד"ה הני מילי מפרש ואפילו לרב ששת דאמר צפרק בכל מערבין דבשל תורה נמי חזקה שלית עושה שליחותו הני מילי במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אס יסמיך על השליח אבל כאן אס לא יתן גט או לא יקדש שלא יבא המשלח לידי עבירה שבטיל כך מודה רב ששת דאין חזקה שלית

גימור

עושה

עושה שליחותו לקולא' עכ"ל אלמא אפי' בדאורי' היכא דהמשלח יבא לדבר עבירה אמרינן חזקה שלית עושה שליחותו ומכש"כ בהאי מעשה דדרבנן הוא וגם השליח נמלא כאן וטוענת דרי וגם היא הייתה אללה עד היום בחזקה כשרות והראיה שזוהי למלוח הבשר מן הסתם מוחזקת אללה בכשירה חוקי גברא אחזקתיה ע"כ הכשרתי הבשר והכלים ומוותרת באכילה

רק להשפחה ולאחרים ולא לבטלת הבית משום דשו' אנפשה חתיכה דאיסורא כמו שפסק הש"כ ב"ד (סימן א' ס"ק מ"א) הגם שמסיק שם להלכה היכא דעד אחר העיד על השוחט ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו דאזנה שחטתה עלמה אסורה לכל אדם ההם הנה ספק בשחיטה עלמה והנה ספק בדאורייתא אבל הכא הוה בדרבנן כמו שנתבאר לעיל :

שאלה ה.

נשאלתי נידן אשה שרשה עיסה ב"מ ראשון בביצה שנולדה ביו"ט ראשון .

תשובה

לבאורה אמרתי לאסור כמבואר בש"ע או"ח הלכות יו"ט (סימן תקי"ג סעיף ג') אם לבנו זו התבטל וכיוצא בזה מידי דלחזותא וטעמא עבד לא בטיל והכא גבי עיסה היכא חזותא וטעמא ואע"ג דב"ד (סימן ק"ג) כהז דבאיני מינו לא איכפת לן בדבר שיש לו מחירין כאן שהיא לטעמא ולחזותא הוה כמין במינו וכמש"כ החוס' בפ"ח (דבילה דף ל"ט ע"א) דכיון דהעיסה אינה לשה אלא ע"י מים והקדירה נתקנה בשביל התבלין א"כ כשעירב זה בזה הוה כאילו מין אחד עכ"ל ואגב אורחא אמרתי לפרש מה שכתב המ"א (בא"ח סימן תקי"ג ס"ק ז') דלחזותא וטעמא עבד לא בטיל כתב בזה הלשון משמע דאם איני ניכר במראה אלא בטעם בטל וכן משמע

(ב"ד סימן ק"ב) דדוקא כשמלא בתרנגולת דניכר במראה אז איני בטל עכ"ל לכאורה קשה על המ"א הלא ההם ב"ד כשמלאה התרנגולת אין הטעם משום דניכר במראה אף הטעם משום דהוה ממשות של איסור בעין ואתא לאפוקי מרמ"א שם ב"ד דס"ל דטעמא לא מיקרי דשיל"מ אף נראה לע"ד להביא ראיה דטעמא לבד בטל ממקום אחר דאיתא בסור א"ח (סי' תקי"ג) בשם ר"ת שכתב דוקא כשהיא בעין אבל טעמו בטל צם' וכ"כ בהג"ה (ב"ד סי' ק"ב ס"ד) הא דדבר שיש לו מחירין איני בטל היינו דוקא אם האיסור בעין או שיש עדין ממשות האיסור בתערובות אבל טעמא בטל אף קשה המ"א וכל הפוסקים אינם מזכירים אלא הדין מטעמא לחוד שבעל אבל מלחזותא לבד מה דינו אינם מזכירים רק הש"כ (ב"ד סימן ק"ב) על סמ"א שכתב מיהו

לר' יוחנן (בגדה דף ס"ב ע"ב) די"ל דאף
 דרובנן ג"כ ועיין בחוס' שם מקולי ע"כ הש"ס
 פסק דחזותא לבד ג"כ לא בטיל אף המחבר
 בא"ח והמ"א וכל הפוסקים דמזכירין דלחזותא
 וטעמא סוברים דלא דמיא לההם התם באיסור
 הנאה וכמו שאמרו שם בגמרא הנאה הנראה
 לעינים וכו' דמסקיני מחזותא אבל לא גבי
 הבטיל דלא מחסני העין מחזותא לבד ע"כ
 הזכירו שני דברים לחזותא וטעמא מוכח לכאורה
 מכל הני ראיות דלא שרי בכל זאת הכשרתי
 מפני הטעם שהעיסה גילושה והי' מונח עד
 מעל"ע מחקלקל ואיתא ביו"ד (סימן ק"ב סעיף
 ד') יש מי שאומר דלא שייך דבר שיש לו מחירין
 היכא שהמאכל מתקלקל הוצא מהמרדכי בפ"ב
 דפסחים ובשם הרא"ש דפליגא בשם ר"ת וכן
 כתב הרשב"א בריש צ"ה וק"ן ;

מיהו אם לבנו זה מאכל או נתנו בקדירה לתקן
 הקדירה כגון שמלאוה בחרגולת אינה בטילה
 עכ"ל הרמ"א ופירש הש"כ מיהו אם לבנו כו'
 כיון דלחזותא עביר לא בטיל כדאיתא בא"ח
 וכו' ועל יתר הדברים שברמ"א או נתנו בקדירה
 לתקן פירש הטעם כמו שכתב מהרא"י דכל
 שזמנין זה בזה לתקן זה את זה מיקרי מין
 במינו כגון מים ומלח בעיסה דחשובה מין במינו
 כיון שהם מתקנים העיסה עכ"ל וכמו שהבאתי
 לעיל משמע מהש"כ דחזותא לחוד גם כן
 לא בטיל אף יש להביא ראיה להש"כ
 דאיבעיא להו בבבא קמא (דף ק"א ע"א) אי
 חזותא מילתא היא ולא איפשיטא ופסקו הפוסקים
 דספיקא הוא כמ"ש בש"ע ח"מ (סוף סימן
 שס"ג ושם ע"ב) מחלק רבא בין דאורייתא
 לדרבנן משמע דדאורייתא חזותא מילתא וכש"כ

שאלה לענין קבורה

תשובה

כפרה הוא למאי נפקא מינה דאמר לא בעינא
 דליקברוה לההוא גברא אי אמרת משום ביוגא
 הוא לא כל כמיניה ואי אמרת משום כפרה הוא
 הא אמר לא בעינא כפרה מאי ולא איפשטא
 וכמו דקיימא לן בכל מקום דכל תיקו דממונא
 לקולא וכל תיקו דאיסורא לחומרא וכ"כ הרמב"ן
 דספק איסורא לחומרא וכ"כ הרמב"ם סוף (פרק
 י"א) מהלכות מתנה וזכיה וכן פסק המחבר הג"ל
 כאן גבי קבורה התם ולא אמר בה טעם רק משמע
 משום

איתא ביוגא דעה (סימן שמ"ח סעיף ג')
 אפילו מי שאין לו ממון שטה ואמר
 אל תקברוהו אין שומעין לו כן פסק המחבר
 ופירש הש"כ משום דאיכא ביוגא דחיי עכ"ל
 וקשה מנ"ל הא לכאורה היא בעיא בגמרא ולא
 איפשיטא דאיתא במסכת סנהדרין (דף מ"ו ע"ב)
 איבעיא להו קבורה משום ביוגא הוא או משום

משום ספק ולענ"ד יש לברר ולפשוט האביעיה דקבורה משום כפרה הוא אך לריך להגדה קלח דכתיב בהאזינו ל"ב וכפר אדמתו עמו הגם שתרגום אונקלוס מתרגם ויכפר על ארעייה ועל עמיה אך דאיתא בכתובות (דף ק"י) אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא מזבח אדמה תעשה לי וכתיב ההם וכפר אדמתו עמו מוכח דקבורה בארץ ישראל ודאי משום כפרה אלא על חוץ לארץ עדיין מספקא לן ובפסיקתא (דף ב') ובזכות מה היו ישראל זוכין לכל הכבוד הזה בזכות ישיבת ארץ ישראל משמע דלא בלבד מה שעושין מלות התלויות בארץ בחייהם אלא משום קבורה ג"כ שבודאי יהיה כפרה להם על כל עונותיהם כדדרש רב ענן לעיל וכן אהא מולא באבות העולם אברהם יצחק ויעקב שנלטערו על קבורת ארץ ישראל אפילו ירבעם בן נבט וחזיריו חיים הם לימות המשיח ומי גרם להם להנלל מדינה של גהינם ולהיות חיים לימות המשיח קבורת ארץ ישראל אלמא דקבורה בא"י משום כפרה הוא והא לא תיקשה על ר' יוחנן דאמר משום ר"ש בן יוחי בסנהדרין (דף מ"ו) רמו לקבורה מן התורה מניין ת"ל כי קבר תקברנו מכאן רמו לקבורה מן התורה ולמה לא הביא הפסוק וכפר אדמתו עמו אלא דלא מוזן בהדיא על הקבורה שיכול לתרגם כמו שתרגם אונקלוס וכפר על ארעייה ועל עמיה ופליג על רב ענן

אך אכן סבירא לן כרב ענן משום דפסיקתא מסייעה כותיה או דיכול לפרש כי גם ר' יוחנן סבירה ליה כרב ענן כי קבורה משום כפרה הוא אך דוקא בארץ ישראל כרב ענן אבל בחוץ לארץ משום בזיונה הוא ע"כ הביא הפסוק כי קבר תקברנו דהפסוק איירי בכל מקום אפילו בח"ל וטעמא משום בזיונה וקיימ"ל כר' יוחנן ומכש"כ דלא פליג על רב ענן דאיתא באגדת משלי אמר ר' יוחנן כל המהלך בארץ ישראל אפילו שעה אחת ומת בחוכה מוצטח שהוא בן עולם הבא דכתיב וכפר אדמתו עמו אלא דמפרש טעמא משום בזיונה הוא דאי משום כפרה הלא לא מלינו כי אם על ארץ ישראל ע"כ יכול למיפשטא האביעיה דמשום בזיונה ובזכות הש"כ דמפרש משום בזיונה טיב וזכון :

ורח"ל מה שנתברר לנו הילכתא דקבורה לריבין למידע כל דרייתא חביבותא דארעא קדישא כמה תוקפין וחילא לארעא קדישא וכמא זכותא ורפואתה לגופיא וגפשיה מעפריה ולא לחנם רב הונא מנשק כיפא דארעא ותולעת לא שליט בה אפילו מלאכיא דמותא לא שליט ליקר נפשיא דברייתא שם אלא מלאך אחרא וגברא לא יכול לזכיא לארעא קדישא עד דחמיד למחזה כדאיתא בכתובות (דף ע"ו) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון א"ר מישא בר ברירה דריב"ל אחד העולד בה ואחד המלשה לראותה :

שאלה י.

בשאלתי בענין מקוה הסמוכה לבור והבור עמוק מאוד ובבור נמצא שם מים מ' סאה והבלין החכים בזה איך לעלות המים למעלה ולעשות המקוה ועשה כך קבע למעלה בארץ לא עמוק סמוך לבור גיגית גדולה ונקב נקב המטהרו כמוצא ריטון ובתוך הבור עמד חביות פיה למטה ולמעלה בשוליה נקב והעטיר עליה עמוד חלל צינור של עץ ובתוך הצינור עשה כמין (פלומפ) והמשיך המים לגיגית וע"י המשכה נשפך מים לבור עד שהגיע לגיגית שיעור מ' סאה ושובלין בתוכה גיגית והצינור הקטן העולה מן עמוד החלל ממן אורו בארץ עד שהגיע לגיגית והבשירו המקוה ע"י השקה ועל הגיגית למעלה מכל צדדיו בני מעט אך כל אנשים ונשים שטיבילים בתוכו רואים גיגית חפורה בארץ ועומד על ארץ יבשה ושובלין בתוכה ובאשר בא לפני :

תשובה

הרמב"ם הלשון מהתוספתא דנקט קסטילין שהיא כ"ג המחזיק מים מרובים כדי לטבול בתוכו וכן פירש הב"י בסימן הכ"ל בעור ע"כ הביא המחבר לפסק הלכה וגם הב"י (סעיף קכ"ד) כתב ה"ז כשר אף להטביל בתוכו ואזיל לשיטת הב"י שהביא בשם הרמב"ם ועוד יש להביא ראיה מהש"כ (בס"ק כ"ז סימן ר"א) וזה לשונו כתב הב"י בשם המרדכי בשם רבי יואל ובשם הרוקח דאמת המים שהמשיכו דרך חריץ בקרקע אל גיגית גדולה מחזקת יותר ממ' סאה ושקע הגיגית בקרקע אסור לטבול בתוכו כו' אע"פ שמי הגיגית שהן שאובין מחוזרים אל האמה עכ"ל הב"י וכתב הב"י ופשוט הוא דאם יש בשול הגיגית נקב כשפופרת הנוד דכשר עכ"ל הב"י ולא ידעתי מנ"ל לפסוק כך אך אי דאזיל לשיטתו כמו שהבאתי לעיל לשיטת הרמב"ם או לשיטת הר"מ שהביא על דברי ב"י זה שכתב בשם המרדכי בזה הלשון שהביא הב"י אך לפלא גדול

אמרתי לכאורה יש לסמוך להכשיר חותה כפי המבואר ביו"ד (סימן ר"א סעיף ז') הלווקח כלי גדולה כגון חביות גדולה או ערובה גדולה ונקבו נקב המטהרו ופירש הרמ"א וי"א דבעינן נקב כשפופרת הנוד טיר והר"א ש בתשובה וכן יש להחמיר עכ"ל הרמ"א ואח"כ מסיים המחבר אף דבריו וקבעו בארץ ועשהו מקוה ה"ז כשר עד כאן לשון המחבר והוא לשון הרמב"ם (בפ' המקואות דין ד') מהתוספתא קסטילין המקלח מים בכרכים וא"ר אליעזר בר' יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרם וסובר ז"ל דהלכה כר' אליעזר בר' יוסי כיון שהודו לו חבירו ומשמע ליה ז"ל דלענין לטבול בתוכו אחתה התוספתא כיון דניקב כמולא זיה שזהו שיפור המטהר לכ"ח מידיו טומאה לגמרי כמבואר בדבריו (פי"ט מהלכות כלים) עיין שם ודייק

גדול למה לא הביא בשם הד"מ הלא מבואר
 בדבריו כאשר כתב מובן מהש"כ שכשר לטבול
 בתוך הגיגית בידן דידן אך ב"ה ירדתי לעומק
 הלכה לברר שלא לדברי הש"כ עיין בט"ז שאינו
 מכשיר לטבול בתוכו (בסעיף ח') עיין שם
 ראשית דבריו דאיתא במתניתין דמקואות (פרק
 א' משנה ז') למעלה מהן מקוה שיש בו מ' סאה
 שבו טובלין ומטבילין למעלה מהן מעין שמימיו
 מועטים ורבו עליו מים שאובין שזה למקוה
 לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא
 עכ"ל המשנה מובן מזה המשנה שהשאובין
 לריכים להיות מחוברים למעין והא דהיו טובלין
 במקדש בים שעשה שלמה דכלי הוא ולא היו
 מחוברים למעין אך דהביא התוס' בפסחים (דף
 ק"ט) בשם הירושלמי שהיו רגלי השורים שהיו
 עומד עליהו נקובין כמולא רמון ומחוברים
 למעין שהחתיכה עכ"ל התוס' והא לא קשה למה
 הולך לנקוב כל רגלי השורים נמלא הטעם
 בב"ה בב"י בהלכות מקואות (ס' ר"א) כדי שיהיה
 נראה לכל כשהוא נקוב מכל לך גזיר שלא יבואו
 לטבול בתוך כלי וכו' עד שמסיק ומיהו נקוב
 כמולא רמון מטבילין בו לדברי הכל ואפילו
 לכתחילה אלא שאין להחיר זה בכל מקום משום
 גזירה עכ"ל מובן מהמשנה ומהירושלמי ומהתוס'
 ומהב"ה שריכים להיות השאובים מחוברים
 למעין דאל"כ אסור לטבול בתוך כלי אפי' נקב
 כמולא רמון אם לא עומד על מעין מחובר
 דוקא על גביו ולא ע"י השקה שיהיה הכלי
 עומד מלד המעין וגם יש להביא ראיה מהדברים
 שהבאתי לדברי הגאונים דכולו שאוב פסול
 מדאורייתא דלא כהרמב"ם ודעימיה שסוברים
 דמדאורייתא הכל כשר אלא רבנן גזרו והא לא
 תיקשה על הרמב"ם ודעימיה הלא הוה גזירה

לגזירה דג' לוגין מים שאובים דפוסלין המקוה
 שאין בה מ' סאה משום כולו שאוב והלא כולו
 שאוב הוא מדרבנן דכולה חדא גזירה היא דאי
 לא הא לא קיימא הא דכולו שאוב גזירה אטו
 כלי שהוא מדאורייתא כדאיתא בת"כ דבעינן
 מקוה דומיא דמעין שהוא בקרקע ועוד יש להביא
 ראיה מדתנן במקואות (פרק ב' משנה ה') מקוה
 שיש בו שלש גומות של מים שאובין של לוג לוג
 אם ידוע שנפלו לתוכו ארבעים סאין מים עד
 שלא הגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו
 פסול ור"ש מכשיר מפני שהוא כמקוה סמוך
 למקוה עכ"ל המשנה ופירש התו"ט מדלא
 קתני אם ידוע שלא נפלו בו פסול ואם לאו
 כשר מכאן ראיה לסברת האומרים דכולו שאוב
 פסול מדאורייתא מש"ה קודם שנעשה רוב מקוה
 בהכשר פסלין מספק כ"כ הרא"ש ותידן ומיישב
 המשנה לדברי הרמב"ם אך הוא דחוק ועוד
 ראיה לנידון דידן מדתנן במקואות (פרק י' משנה
 ה') השירה והתיבה שבים אין מטבילין בהם
 אלא"כ היו נקובין כשפופרת הנוד וכתב התוס' י"ט
 ומיירי שמוקפין בתוך הים כמש"כ ברפ"ה
 בשם הרא"ש ושם הביא אצל הרא"ש כתב דל"ק
 מידי כיון דכלי מפקסין בין מים שילאו חוץ
 לשוקת ובין המעין לא מיקרי מחוברים כו'
 אצל כלי המחובר למעין או למקוה שיש בו מ'
 סאה אין להטביל בתוכו גזירה דלמא אתי
 להטביל בכלי שיש בו מ' סאה בלא חיבור
 הלכך אסור להטביל בשוקת ומים הגמשים
 ממנו עכ"ל התוס' י"ט בשם הרא"ש ואחר כך
 הביא בשם הב"י דהא דתנן (בפ"ו משנה ה')
 השירה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא"כ
 היו נקובים כשפופרת הנוד שאני התם שהים
 מקיפן אצל אם היו עומדים על שפת הים
 ומחוברים

ומחזברים לים כשפופרת הנוד לא עכ"ל הרי לפניך אפילו הכלי ה' נקוב כשפופרת הנוד בשוליה מ"מ לריכה לעמוד בתוך הים אבל אם עומדת אלל הים אפילו אם היה נקוב כשפופרת הנוד בשוליה אפילו הכי אסור לטבול בתוכו ואין להקשות מדהנן בפ"ב די"ט (דף י"ז) ושזין שמשקין מים בכלי אבן לטהרם ואין מטבילין כלי אבן מימיו הטמאים משמע דבי"ט הוא דלא משום תיקון כלי הא בחול מטבילין ועלתה לכלי טבילה אבן מים טמאים שמטבילים בו והא תסם שהמים שבתוך הכלי חוללים הם שאין מימי המקוה והנהר נכנסים בתוכו ואם עדין תורת שאובים עליהם האריך עלתה לו טבילה אלא ודאי שמימי המקוה או הנהר שיש ביניהם כשפופרת הנוד כפי הכלי והשיקס, בו עלתה אותה משאיבתה ועוד במסכת חגיגה (דף כ"ב) עיין שם כל הסוגיא עד שמשקין והני מילי בכלי טהור אבל בכלי טמא מגו דסלקא טבילה לכוליה גופיה דמנא סלקא להו נמי לכלים דאית ביה וכו' אלמא דמטבילין כלים בתוך כלים אפילו אם לא ניקב בשוליה כשפופרת הנוד אלא פגי בפיו למעלה וע"י השקה אך עיין בפירש רש"י בחגיגה שם על ד"ה מיגו דסלקא טבילה לגופו של כלי לטהר תוכו ע"י מים הנכנסים דרך פיו דכטומאתו כן טהרתו סלקא נמי טבילה לכלים שבתוכו ע"כ שם ליכא למגזר שבאים לטבול בני אדם ג"כ בתוך כלי כזה ע"י השקה למעלה דרך פיו כשפופרת הנוד הלא שם כל אדם רואה שהטביל כלים וכלים כטומאתן כך טהרתן אבל אדם אסור לטבול בתוך כלי כזה ע"י השקה דאחי למטבול בתוך כלי שלא ע"י השקה ודלא כריטב"א שהביא

הב"ה בב"י ראי' מסוגית הגמרא הנ"ל להפך דרשאים לטבול בתוך כלי כזה ע"י נקב כשפופרת הנוד כפיה ע"י השקה עד שמשקין בסוף אך לא מקלינן בכל מקום לא כסדרתו אך טוב ונכון כדפרשתי לעיל ולפי זה אפילו ניקב בשוליה ג"כ אסור לטבול בתוכה משום גזירה דלא דמי לכלים וגם נוכל לומר דהמחבר מסעיף ז' שהביא מהרמב"ם הנ"ל ג"כ סבירה ליה דלר"ך להיות מוקף במים ויהיה ניקב בשוליה כשפופרת הנוד ויהיו מחזברים המים שבתוך הכלי למעין כי מסתמא לא פליג אכל הני מתניתין והסוגיות הגמרא דהבאתי לעיל עיין בב"י שהביא על דברי הרמב"ם הלוקח כלי גדול כגון חביות גדול וכו' הוא לקוח מהוספתא קסטילין המקלח מים בכרכים והוא ז"ל מפרש דקסטילין היינו שדרך כרכים להניח במקום מולא המים חביות גדול ושם מתכנסים כל המים הבאים לדרך ומשם יפרדו לקלח לכל מצינות הדרך עכ"ל הב"י יכולים לפרש שהי' עומד על מולא המים ומוקף מים שהרמב"ם ס"ל ג"כ דגרס בהלכות מקואות במתניתין השידה והתיבה בתוך הים משמע דס"ל דוקא בתוך הים שהמים מקיפין אותו דלא כטומאת שאים גורסין בתוך הים וע"כ המחבר ביו"ד מיירי ג"כ שהעמיד החביות במקום מולא מים והיה נקב כשפופרת הנוד וגם הד"מ בב"י הביא על דברי הב"י שהביא בשם המרדכי ובשם הרוקח שאסור לטבול בתוך גביגת העומדת אלל אמת המים ואמת המים משוכה אל הגביגת שהבאתי דבריו לעיל פירש הד"מ זה כדברי הרמב"ם והרא"ש מסתמא ס"ל בחדא שיטתא כהרא"ש דבעינן מוקפת מים וגם פלא גדול בעיני על הד"מ הנ"ל שהביא לבסוף

לכסוף דבריו שאם יקב הגיגת כמואל
רימון פשוט דמותר לטבול בתוכו וראיה מים
של שלמה עכ"ל הלא כמו שהבאתי לעיל
מהתוספ' דפסחים בשם הירושלמי שיש שלם'
היה מחובר למעין שרגלי השורים היו עומדים
על המעין ואיך הוזהר להחיר לטבול בתוך
גיגת השקיע בארץ מוכה מכל הני ראיות
שהבאתי לעיל שאסור לטבול בתוך מקוה כזו
בנידון דידן לפי דעת כל הני ראיות וכמה גזירות
איכא הכא שלא יבואו לידי איסור דאורייתא
כדתינא בת"כ אך מעין ובור מקוה מים פירש
מה מעין שטיקרו בקרקע שהמים נוגעים
בקרקע אף בור שטיקרו בקרקע ע"כ אין
היתר רק לבנות בצנן בקרקע מן המוכחר
באבנים אך גם בנשרים רק ע"י הצנן כי
צנן נחשב כארעא סמיכתא דמיא ונקרא בור
כמו שהביא הד"מ בענין הג"ל על שם הרשב"א
אם נעשה בבית כינוס המים מצנן אבנים כשר
עכ"ל וגם הביא ברמ"א (בסעיף ז') וגם כשר
לעשות אפילו על הגג רק בצנן מחשב הכל
כארעא סמיכתא עד למעלה ונקרא בור וגם
הגר"א הביא על (סעיף ז') ביו"ד הרבה גאונים
ס"ל דאסור לטבול בתוך כלים עכ"ל וגם רעק"א
בהגהותיו על יו"ד (בסעיף ז') הביא בזה הלשון
וקשה לו נהי דמהני שלא יהיו שאיזים מ"מ כיון
דעדיין הוא כלי המקבל טומאה לא עדיף מטובל
ע"ג אחורי כלי עץ ללא עלתה טבילה לדעת
הראב"ד דפסקין כוותיה (בסימן קנ"ח סל"א)
ולע"ג עכ"ל כן הקשה על המחבר (בסעיף ז')
ע"ן שם ורציתי לתקן דבריו לדברי ב"י שהביא
חידן לדעת הרמב"ם (בסימן קנ"ח) דהא דתנן
שלא יטביל ע"ג ספסל דוקא הוא לומר דע"ג

כלים שאין להם בית קיבול אין מטבילין גזירה
אטו כלים שיש להם בית קיבול שיבואו להטביל
בתוכם דלא יחלקו בין כלים לכלים אבל ע"ג
אחורי כלים שיש להם בית קיבול לא גזרינן
דכיון דדרך הכלים שיש להם בית קיבול להעמידן
ופיהם למעלה ואלו כפויים על פיהם מידע ידע
לרואים ששינו להניחם כך מפני שאם היו מונחים
כדרכו היה אסור לטבול בהן וכו' ומתניתין
דייקא כשיטה זו דקתני רישא העבירו ע"ג כלים
או ע"ג ספסל ובסיפא תני ובלבד שלא יטביל
ע"ג ספסל ושבקינהו לכלים לומר דע"ג כלים
שיש להם בית קיבול מותרת להטביל לא גזרינן
בגבן אטו תוכן עכ"ל הב"י מוכח מזה דלא
גזרינן ע"ג אחורי בכלי בית קיבול אטו תוכן
ועוד ראיה מפורשת מדתנן במקואות (פרק ד'
משנה ב') זקפה לידוח בין כך ובין כך אינה
פוסלת את המקוה עכ"ל המשנה פירש כיון דלא
קיימא הטבילא כדרך קבלתה אך יכול להביא
ראיה לדברי רע"א מדברי התוס' יו"ט שכתב
על הא דתנן ובלבד שלא יטביל ע"ג ספסל
כתב ולרבותא לא מהדר אלא ספסל דאע"ג
דאין לו תוך אפ"ה גזרינן משום דדמי לכלי
הואיל וראוי למדרם כדתנן (במשנ' ג' פ"ב דכלים)
עכ"ל מובן מכש"כ ע"ג כלים בודאי אסור
לטבול דגזר אטו תוך כלי וגם הרא"ש והרב
למדו מתניתין כן בהלכות מקואות ומתניתין
דזקפה לידוח כיון דזקפה הטבילא הרי לא ראוי
למדרם וגרע מספסל ע"כ אינה פוסלת המקוה
ע"כ לדקו דברי רעק"א שהניח בלע"ג כי לפי
שיטת הרא"ש הראב"ד והרשב"א והר"ן והרב
והתוס' י"ט כולו ס"ל דאסור לטבול ע"ג אחורי
כלים אף בדיעבד לא עלתה טבילה וכן פסק
כה"ש

היו שופכים מים במקוה הכשירה עד שנתמלאה המקוה השניה ע"י השקה הלא היתה בנויה השני ג"כ בקרקע וגם הזרכי יוסף על יו"ד (בסימן ר"א סעיף ז') כתב בזה הלשון כללא דמילתא איני רואה למעשה להטביל בכלים אפילו נקובים כשפופרת הנוד אלא אם הם בתוך הים והמיקל עתיד ליתן את הדין הרד"ק בהגהותיו ע"כ ילא ממני פסק שאסור לטביל בחור מקוה כזו כעידן דידן ששאל לפני :

הש"כ ביו"ד (סימן ר"א ס"ק ל"ז) וכן פסק רעק"א בתשובותיו (בסימן ל"ט) לענין מים הנמשכים דרך כלי כזה למקוה מהני קצתו ולבסוף חקקו אבל לא לענין לטביל בתוכו וגם בתשובת נוב"י על יורה דעה חלק תנינא (סימן קמ"ב) כלי מתכות וק"ו אשה גדה אסורים לטביל בתוכו ואפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה וגם הח"ס (סי' רי"ב) שמלא שנהגו הגאונים דהוה מקמיה כשאלו לנקות המקוה היה סמוכה למקוה זו מקוה אחרת רקניות

שאלה יא .

נשאלתי בנידון בעוף שעל החזה סמוך לזפק תחת העור שעל הכשר נמצא כפתור גדול כמו אגוז קטן וחתכתי הבשר של הכפתור דהיינו העור והיה שם פרש ובתוכו גרעין ש"ש רק אחד והפרש היה כעין מוגלא והושם והופק כבר הושלך הרישבתי בשאלה זו עם הרב הגאון המפורסם חו"ב צמ"ס מגוע יחסי הדור גביר וכו' בש"ת מ' חיים יעקב לנדא מעיר מאהילוב :

תשובה

ליה והא רבנן מכשרי א"ל הן שהכשירו שיודעים מאיזה טעם הכשירו אכן מאיזה טעם נכשיר דילמא אי הוה ריאה קמן מנקבה וכו' וא"כ כאל שאם היה העוף שלם בושט ובזפק שאני , אבל מאחר שכבר הושלכו , דילמא אי הוה קמן הוה מינקבי , והנה בטעם שמא בא מבחור יש לדין ידוע שיטת רש"י (חולין מ"ח ע"ב) שם דודאי רוב דרך הנבלעים הוא דרך הושט , ורובא דאורייתא , ע"ש ברש"י ד"ה דילמא הוה נקובה שרוב הנכנסים דרך הושט נכנסים ואי בושט נכנס ודאי נקבה , אמנם הטעם השני

דל"ת

וזה לשונו בתשובתו רלה כת"ר להחיר מטעם אולי בא דרך הזפק וניקב הזפק כשירה , ועוד שמא נתחבך העוף בדרך וניקב ע"י קוץ קלס ודרך שם בא הגרעין , ואח"כ הבריא , הנה אם היה הושט והזפק לפנינו והיו שלימים והיה לריך לאמר שאם נקב הבריא ה' מקום להחיר אבל עכשיו שאינם לפנינו איך נקל . איחא בחולין (דף מ"ח ע"ב) גבי מחטא דאישתכח בחיתוכא דריאה וכו' שדרוה לקמיה דר' אחי וערפה אמרו

שמה דרך הופק באחתה היה מקום לאמר נכנסם
דרך הופק לופק ושמה נקבה וכשר אך כל
זה אם בופק היה בכל מקום כשר, אבל כאן
שגם בופק יש חילוק מקום ונקב בגנו דינו כושט
א"כ נפל פיתא בבירא, ומה שסמך לזה אולי
י"א דרך המעי שצין זפק לקורקבן וסמך
לדבריהם שזה גם כן טריפה מספק ולא ודאי
טריפה, הגה זה מהני רק אם יש לפנינו עוד
ספק כגון ספק תערובת, או ספיקא במעשה
המטריף, אבל כאן להחיר על סמך שמה י"א
הגרעין דרך המעי אם י"א דרך המעי הרי זה
טריפה כדאיתא ביו"ד (סימן ל"ג סעיף י"א)
ברמ"א ואם באלו לדין הספק שמה נתחבך העוף
ובא מחוץ הרי כבר הבאתי שיטת רש"י דרוב
הנבלעים הוא דרך הופק ורובא דאורייתא ובעקר
הדבר אם יש לומר דעלה קרום מחמת מכה
ובתחילה נקב ואח"כ הבירא והעלה קרום ואין
ניכר עתה הארכתו במקום אחר והבאתי מהא
דאיתא (חולין מ"ח) ברש"י ד"ה סימפוגא וכו'
ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע הואיל ואיתא
ריאה קמן ולא אינקבה ע"כ סימפוגא נקט
ואחאי ועל ריאותה דלא חזיקן לא מחזיקין ואם
איתא דחיישין שמה עלה קרום מחמת מכה איך

תלין דנכנס דרך הקנה דהוה מילתא דלא
שכיחא הו"ל לתלות דנכנס דרך הופק דהוה
רובא ומה שאין אנו רואין עתה הנקב הוא מפני
שעלה עליו קרום וקרום העולה מחמת מכה
אינו סותמו וטריפה אע"כ קרום מחמת מכה
אין אנו מזדפים לספק, ואפשר לומר דהפעם
הוא משום דכיון דאלו צריכים לומר שהיה כאן
נקב והעלה מכה ואח"כ עלה עליו קרום א"כ
הרי נשתנה הנוף, וחזקה הנוף אלימא טובא
כדאיתא (כתובות ע"ה) הו"ל ד"ה אבל היכא
וכו' דחזקה הנוף אלימא ואף היכא דאיתא הרתו
לריעותא לא חיישין כלל וע"י בפני יהושע שם
שכ' דחזקה הנוף אלימא מרובא, וע"י בגמרא
כתובות שם ד"ה לר' יהושע דגם צנוקק לטומאה
הוה טהור משום דהעמידנו בחזקה שלא נולד לו
נגע, הגם דנגד זה יש חזקה טומאה שהאדם
הי' בחזקה טמא, מ"מ חזקה הנוף עדיף,
וא"כ מאחר שאנו סומכים על חזקה הנוף להקל,
נגד חזקה ולדעת הפני יהושע גם נגד רובא
איך נקיל כאן לומר דהי' נקב והעלה קרום,
ודילמא אי הוה הופק קמן היו רואין
מאין בא. הנלע"ד ידידו הדורש שלומו תמיד
חיים יעקב לאנדא :

זהו תשובתי על דברי הרב הגאון הנ"ל

הלך מהקנה לריאה ושמה נקבה וחזרה לאחוריה
ואפילו את"ל שמה בא מן החוץ שנתחככה
בכותל ג"כ טריפה ודאית כבר נקבה הריאה
אבל הכא אפילו לפירש רש"י שרוב הנכנסים
דרך הופק נכנסים מ"מ אין דרכו לנקוב וללאת
לחלל כמו לדעת הט"ז עיין שם דרך העופות
ג"כ

מה שכת"ר הביא רא"י מגמרא חולין (מ"ח
ע"ב) ממחטא דאשתכח בתחיתא דריאה
וכו' דילמא אי הוה ריאה קמן מינקבה כו' מובן
מזה היא דנאכזרה הופק טריפה לכאורה ראיתו
רא"י נשגבה אבל לפע"ד אינה רא"י משם שם
הטריפה בודאי ממ"נ כפי שפירש רש"י בע"כ

ג"כ להתחבך והנה שכיח טפי הא מהא ואינו
 גיבנם כד"ד אפילו בספק השקול כי יותר דרכו
 להתחבך ושמוא בא מן החוץ ולא נקבה ואח"ל
 נקבה שמוא לא נקבה רק הזפק לצד וראי'
 לדברי מהגמרא חולין ת"ר מחט שנימלאת
 בעובי צ"ה מלד אחד כסירה משני לדין טריפה
 נמלא עלי' קורט דם בידוע שלאחר שמיטה
 וכתב המחבר והוא שלא מלחו ולא הדיחו ולשיטת
 הרשב"א דגם מלד אחד אינו כשר בלא בדיקה
 אפילו הכי פסק הרמ"א (בסימן מ"ח) בסעיף
 ח' כיס מקילין לסמוך עליהו במקום הפסד
 מרובה אפילו שנאבד ולא צדק מחוץ אם הי'
 עליו קורט דם, ולכאורה מנא להו להפסיקים
 דמקילין משום דאפילו הרשב"א דס"ל דהלכה
 לה בדריקה ומעמידין לה מספק נמלא בתשובת
 הרשב"א (בסימן כ"ג) היבא שהיתה הנחת
 החובה בו ונקובה משני הדידים וקודם שבדקו
 אחר קורט דם הודח אי הומלח ז"ש הצרייחא
 משני לדין טריפה רנ"ל שניראה מב' לדין
 אצל במקום שבדק שלא ילא חולה אין לריך
 לבדוק אחר קורט דם אלמא אפילו דודאי
 לריך בדריקה מן הדין והיבא דנאבדה מקילין
 בה"מ ועוד ראי' (מסימן הנ"ל בסעיף י"א)
 מחט שנימלאת בקורקבן וכולה נבלעת בעובי
 בשרו וגשאר כח' אלבע מלד הכים וגם מלד
 החוץ ולא הי' ניכר שום נקב לא ללד פנים ולא
 ללד חוץ חולין להקל וכן פסק המחבר משם
 הרשב"א והרמ"א הביא יש מחמירין ואוסרין
 וטעם הרשב"א שמיקל דהמחט בא מפנים כמו
 מחט שנמלא בריאה וסימפוגא רבה דאמרינן
 סימפוגא נקט ואחאי וכ"ש בכה"ג דאמרינן דרך
 הושט עם האוכלין נכנסה שדרך הושט לבלוע
 במהרה וע"כ אחד מן הנקבים נסתמה ועוד

יש ס"ס ספק מצפנים או מצחון ואח"ל
 מצחון ספק אם ניקב איברים הפנימים וס"ס
 כה"ג כתב הש"כ (סימן מ"ה ס"ק ה') ונפקא
 מינה בין הנך טעמי משום דושט דרכו לבלוע
 ח"ל בדריקה מצחון, ומשום ס"ס לריך למיבדקי
 אחר קורט דם והטעם כל יש מחמירין שמוא
 מהושט ילא לחלל וצא לקורקבן מלד החוץ אך
 כתב המטה יהונתן כי הטעם דוחק הוא ולפי
 זה כתב הרמ"א שיש להקל בהפסד מרובה
 כהמחבר והפ"ח לא גילה דעתיה היכן נוטה
 (בס"ק פ"י) מפרש טעם האוסר (ובס"ק כ"ד)
 מפרש הטעם דמתיר ולא הכריע הפ"ח וגם
 הרב הגאון זרע אמת (בסימן מ"ט) הביא
 ראי' כדן וכו' ולא הכריע ג"כ מוכח שספק
 שקול הוא בעינינו או כהמחבר שבליעת הושט
 במהרה ונעורב עם המאכל הולך במהרה ואינו
 ניקב הושט רק הולך מיד לקורקבן כמו סימפוגא
 נקט ואחאי ולא הולך במקום אחר וכש"כ בושט
 אי כים מחמירין שחיישינן שנקב הושט וילא
 לגוף ואח"כ חזר וניקב להקורקבן מוכח מכאן
 שלא לכל הפוסקים נקטינן שבדאי נקבה הושט
 ובפרט בהפסד מרובה נקטינן שבדאי לא ניקב
 הושט כהרמ"א הנ"ל וכהש"כ שעשה ס"ס ספק
 מן הפנים או מן החוץ ואח"ל מן החוץ שמוא
 לא ניקב הושט ומהיכן בא שנתחבבה בארץ
 ומדופן מיד כשניקב מזמן בתוכו ועוד דלא דמי
 לריאה כי בריאה מחלוקת גדולים הרמב"ם מכשיר
 וגם רש"י והגמשים אחריהם והרשב"א וחבריו
 ג"כ כולם מכשירים אם נאבדה הריאה, ובה"ג
 וראב"ן והגמשים אחריהם מחמירים, הרמב"ם
 הביא ראי' לדבריו מהא דרב הונא (דף ט')
 והראב"ן הביא ראי' (מורה י"ב) עיין בס הלכך
 בשאר י"ח טריפות דלא אפשר לא אפשר
 ומחמירין

וסמכין ארובה אבל בריאה דאפשר למיבדקה לא סמכין ארובה ורוב בהמות ועופות לא שריח בהו נקיבת הושט כמו נקיבת הריאה וכן הביא הח"ס וגם הפ"ח כתב אפילו היכא דנמלא אכילה בתוך הסימנים בין עור הפנימי לחילון שם ודאי מוכח דניקבה הושט, אך אם נישמע הושט אז תלין בה כי תולין בדבר המלוי וכאן בנידון דידן יכול לתלות בדבר המלוי שנתחככה בארץ כי ש"ס לקין יחשב וכן הביא הפ"ח כי הגרעין ש"ס הוא כקוף וג"כ יכולין לומר כאן נמלא כאן הי' ובא ממקום קרוב כי העור הוא דק מאוד בדאיחא במסכת בבא בתרא (כ"ד) מחלוקת ר"ח ור"ז דר"ח ס"ל רוב וקרוב הולכין אחר רוב ור"ז ס"ל דהולכין אחר קרוב ר"ח ס"ל דהטעם דהעיר הקרובה היא מביאה וחזקה שהרולח הי' מעיר הקרובה במש"כ החוס' שם ד"ה בדליבא, ואמרין כאן גמלא ההרוג וכאן הי' בשעת הריגה ומסתמא היה הרולח מאותה העיר ולא חיישין שמה גהרג במקום אחר והובא לכאן דאמרין כאן גמלא כאן הי' אבל היכא דאיכא מתא דנפשי באוכלסא אמרין מסתמא הי' הרולח מאותה דאזלין בתר הרוב וקיל"ן הובא וחזקה דובא עדיף ור"ז ס"ל דגזה"כ בדמובח שמודדין מעיר שיש בה ב"ד ואמרין כאן גמלא כאן הי' ואפילו נגד הרוב שם בחוס' דמ"ש כאן גמלא דשניהם גזה"כ, ואין קיל"ן כר"ח דכאן גמלא מטעם חזקה, וכאן בנידון דידן ג"כ יוכל לומר דגרעין הש"ס ממקום קרוב בא מהארץ ע"י שנתחככה בארץ ועוד כאן גמלא כאן הי' ולא חיישין שמה מהושט בא שרוב נבלעים דרך הושט כי רוב וקרוב הולכין אחר הרוב וגם חזקה כאן גמלא כאן הי' והאי חזקה עדיפא אפילו כנגד רובא

וכנגד חזקת הגוף אלא דבממון לא מפקינן משום חזקה דהך חא"כ היכא דאיכא רגלים לדבר ובאשה משום ענוה הקילו לסמוך ע"ז וגם באו"ה סמכין ע"ז וגם החידושי הרמב"ן (בב"ב דף כ"ד) על אבל ענבי מלגעי פי' עידי דמלגעי ואפילו לר"ח אסור דכי הא לא קרוב בלחוד הוא אלא במקומו ממש וחזקה כאן גמלא וכאן הי' והכי נמי מוכח בקדושין פ"ק דתניא כרס הגטע ירק וירק נמכר חולה לו בארץ אסור והיינו משום דדרכן של כל הגננין למכור על פתח גטתיהן וכדאמרין בסוף ב"ק הלכך כמו שהוא במקומו דמי וכיון דמקום שהוא מקומן ומלוי ליכא למאן דאמר רוב עדיף וגם העוף סגנא בארעא תמיד על אשפתות על החזה, והעור שלו דק מאוד וגמלא תחת העור בנידון דידן ודאי מזה בא מבחוץ ואין הולכין אחר הרוב כל הנבלעים מדרך הושט בלו ושמא ניקב הושט וגם רש"י ברוח קדשו מכין שרוב הנכנסים דרך הושט נכנסים ואי בושט נכנס ודאי נקבה דוקא היכא דלא מכחיש שום ספק אחר להיתר כמו שם אבל היכא דאיכא למיתלי שממקום אחר בא אין תולין בושט כדפירשתי לעיל שכן ס"ל לרש"י דרך נכנסים דרך הישט ולא דרכו לנקוב בושט ועוד ח"כ דחיישת להכי למה שיחטין עוף ב"ט ואין לי פנאי להעריך בדברים ולהביא ראיות נבואה לדינא פסוקא כאשר ניררתי בעת וגם ס"ס שכתבתי אהמיל שהביא הפ"מ בשם ה"י על הט"ז שאמרין ס"ס כי האי גס כאן ספק במעשה שמה לא נקבה ועוד הס"ס שכתבתי לעיל ספק מבפנים ספק מבחוץ ואח"ל מבחוץ שמה לא ניקב וגם יותר נוטה הספק שני להיתר יותר מלאיסור והיכא דיש ס"ס לא לריך בדיקא חע"פ

תשובת

ש"ת

אריה

טו

אע"פ שיש לצרר האיסור כגון נשבר הנף וספק
אם ניקבה הריאה וספק אם ניקבה המוח כגון
הולע בחוטם וכן ספק בדרוסה ובכמה מק'
אפילו יש חולקין אך הסכימו האחרונים דאין
להחמיר היכא דלא אפשר למבדקה עיין ביד

אפרים שהביא ברמז השו"ת מהר"מ ויסקינד
היכא דנאזדה חוטט שמוקל וכמה האחרונים
הביאו ע"כ פסקתי להיתר והכשרתי העיף בלי
פיקשוק כלל :

שאלה יב.

בשאלתי נידן טבח אחד שלקח בשר בחורף לנהר דהדיח אותה להשתנות
אותה שלשה ימים ואירע שנפל במים תחת הקרח ואחר כמה ימים
קרוב לג' שבועות השואבים מים ישראלים שברו הקרח לשאוב במקום סמוך
לזה המקום ומצאו הדופן שלמה מונח תחת הקרח ומעט נקרש לקרח והבשרתי אותה :

תשובה

ודוקא היכא דאיקלע בצור מקוה הוא דאסרינן
משום שכבש במים אבל הכא בנידן דידן לא ,
והכשרתי אותה בלי פקפוק כלל כי מעשה רב
הוא המיבא במסכת חולין אך הכשר שהיו קרוש
בקרח לייטי לחתוך כל סביביו דלא כמורה אחד
שטעה בזה ע"כ הכאתי זה על כתב :

ביצד בשר שנתעלס מן העין ליכא למיחש
כי הטבח הכיר אותה ונתן סימנים
בי ניקר אותה מחוטי הגידים ומלד בשר השרוי
במים כמה ימים לא חיישינן בי מי גהר שילוח
הוא ומים הראשונים הלכו וצאים אחרים תחתיהם

שאלה יג.

נשאלתי

באחד שמכר בהמתו המבכרת למי שאינו מצווה על הבכור להפטר
מבכורה ופסק הרמ"ם דמי מקח רק לא נתן לו הקונה (אויף גאב)
ומהישראל פגיע לו חוב כמה רז"כ ובחוך כך ילדה בכור :

תשובה

ברין

זה מחלוקת גדולים בין הפוסקים ביו"ד
(ס' ט"ז) ובת"ש והשבתי שאינו בכור
כר"ת וכייעתו דמשיכה לבד קונה שפסק כר'
יוחנן לגבי דרשב"ל דהיתא במס' עכו"ל (דף
ט"א) אמר אחימר משיכה בעובד כוכבים קונה
הדע דהני פרסאי משרדי פרדשני להדרי ולא
הדרי בהו, רב אשי אמר לעולם אימא לך
משיכה אינה קונה והאי דלא הדרי בהו דרמיות
דוחא הוא דנקיטא להו, אחימר ודאי ס"ל
דמשיכה לבד קונה, אלא במילתיה דרב אשי
נפל מחלוקת בין רש"י ור"ת עיין שם רש"י לא
גרם במלתא דרב אשי לעולם אימא לך רק
סחם ר"א אמר אינה קונה, אלא במתן מעות
קני משום דס"ל דרב אשי לא לדיחויא בעלמא
קאמר הכי אלא לפי האמת וההוס' הביא
ממסכת בכורות דקאמר רב אשי מדרישא משיכה
אינה קונה סיפא נמי משיכה אינה קונה אלמא
דפסק הכי לפי האמת, ועוד משום דרבא ס"ל
כוותי' בצרק הזהב מדקאמר קרא ומהניתא
מסייע ל' לרשב"ל והלכה כבשרא וכ"ת מפני
מה לא חשיב ציבמות פרק החולץ (דף ל"ו)
דפסק רבא כרשב"ל לגבי ר' יוחנן בתלת הא
לא תקשה דהכי נמי לא קחשיב מילתא דישנה
לשחיטה מהחילה ועד סוף דפרק השוחט (דף
כ"ט) משום דמשמ' דלוי סבא אמרה רשב"ל

ולא קחשיב אלא הנהו דקאמר רשב"ל משמיה
דנפשו ובמשיכה קאמר בצרק שני דבבא מלישא
משמ' דרבי אושע' עכ"ל ההוס' אך לע"ד
דרב אשי ס"ל דמשיכה אינה קונה עד דהתא
להבא משום דס"ל מדאמר להו רב להנהו
סבוייתא כי כיליתו חמר' לע"כ שקלי וזוי
מינייהו והדר כילין להו וכו' משמע דס"ל לרב
דמשיכה לחוד לא קנה עד דתריך לא נריבא
דקא כיל' ורמי למנא ע"כ ראה דגם רב ס"ל
דמשיכה קונה לחוד ורב ור' יוחנן הלכה כר'
יוחנן בכל מקום מכש"כ דרב ור' יוחנן קיימא
בחדא שיטתא דמשיכה לחוד קונה ואפילו לפי
הספרים דגרסי במקום רב רבא משום דלא
תיקשי דרב אדרב דבפרק הזהב דמשמע דס"ל
כרשב"ל, חדא דאין קיי"ל כההוס' דסבר דלא
נראה לו הגירסא עיין שם בד"ה מידו הוא טעמא
ואפילו דגרסין רבא מ"נ משמע דרבא הדר
בז' למעשה ממאי דפסק כרשב"ל, ואף על גב
דקאמר בצרק הזהב קרא ומתניתא מסייע
לרשב"ל אך כשר' יוחנן דמי להו שפיר כדפירש
ההוס' שם שפיר מסתברה ל' מלתא דר' יוחנן
ועוד אב"י ורבא תרנינהו להך שינוי אליבא
דאחימר הבא דסבירא ל' כר"י וגם בבכורות
(דף י"ג) מתרנין הכי אליבא דר"י אלמא
דסבירא להו כר"י וכשהקשה ל' מר קשישא
כר' דרב חסדא לרב אשי והדר אמר ל' רבינא
לרב אשי ת"ש דאמר ר' חייא בר אבא ת"ר
יוחנן

יוחנן בן נח וכו', אלא סיפא מאי עבוד אלא
ש"מ משיכה קונה ש"מ אלמא מסקנת הגמרא
דהלכה כר' יוחנן דמשיכה לבד קונה ורב ור'
יוחנן בחדא שיטתא ס"ל וגם חב"י ורבא ורב
אשי כולהו ס"ל דמשיכה לבד קונה וגם כל
הפוסקים דפסקו מעות קונות בישראל ממילא
בע"כ קונה משיכה והפ"ח ות"ש נ"ש (סי' ל"ה)
ובת' שער אפרים (סי' ע"ט) ובתש' חינוך ב"י
(סי' פ"ד) הסכימו כולם כדעת הרמ"א דבדיעבד
קיי"ל כר"ה דמשיכה קונה וגם הגר"א הביא
שהרמב"ם צמח מקומות ס"ל דמשיכה לחוד קונה
וגם סוף להכשר שכלן שהישראל חייב להקונה
בעבור שכר פעולה שמוחן אללו וגם פסק המקח
הגם שהש"כ ס"ל כשהייב לו אינו מועיל אך
סמכתי על הקלה"ח (ס' ר"ד) פסק בהדיא דאם
להיפך הוא חייב לישראל הוה ככסף ובני במשיכה
לחוד וגם לפי דעת הרמב"ם ולפי דעת הרא"ש
בבבא מליעא ובשאר מקומות ולפי דעת החינוך
בפ' בא ובהגהות מרדכי שלהי חולין כולהו ס"ל
דבכור בזמן הזה דרבנן וא"כ הוה ספק דרבנן
והתרתי בכור ובזכות זה יזכירו ממרום ויקויים
בנו הכתוב והי' ביום ההוא בכור אתגהו וגו' חמון :

אגב אורחא אפרש מעשה שאירע בפני צעת
שהיתי במינסק ובא לפני הגאון הגדול
מד"א דמינסק ר' ירוחם יהודה פערעמאן זל"ל
ולא פסקתי רק אמרתי סברה לפניו בן כפר
הביא בכור חיל רחוק ח"ו פרסאות ממינסק
זסיפר שהאכר מכפר סירס אותו והביא עד
אחד מלמד שלו והעיד ששמע שהאכר בא לבית
ואמר בזה הלשון עוד לא יעשה היק בשדות
כי סירסתי אותו וירדנו בשלשה וראינו שהוא
מום גמור וענה המד"א שלריך להתיישב בדבר

ולא אמר זה טעם וכן הפער הלך להמ"ץ דמחא
להרצ הגדול ר' משה ליב זל"ל והלך עם בית
דינו לראות המוס ואני לא הכרתי היטב את
ר' משה ליב זל"ל וקריתי מרחוק לבן הכפר לך
מהרה להמד"א ותשיג היתר וכששמעו דברי
מיד נסעו לבית וליוה לקרוא אותי וכשבאתי
שאלו אותי מפני נזל לא הורה המד"א עינתי לא
ידעתי הטעם אבל כשלא הבן כפר וב"ד אמרתי
לפניו חולי יסמך על דברי תש' הגאון ר' שמואל
אביגדור זל"ל מקארלין דאמר מסלפ"ת נאמן
בדרבנן ובכור בזמן הזה דרבנן ולא ענה אותי
סוס דבר אך ראיתי מפניו כיון ששחק קבל
סברא זו וענה ר' משה ליב זל"ל הפ"ת הביא
דחפ"מ הניח בל"ע או מסלפ"ת נאמן בזה
ומסיים כיון שאינו אלא דרבנן נראה שנאמן
עכ"ל הפ"ת אלא שאמר סברתי תרתי לא עבדי
אחד שיהי' מטייל מוס בקדשים והשגי שיעבור
על סירוס (בסעיף י"ד באבן העזר ס"ה) אסור
לומר לסרס בהמה שלנו וגם הוא לא הורה
אותו כיון שישראל מקודם להמד"א ואחר חודש
ימים ראיתי את בן הכפר ואמר לי כי המד"א
היתר אותו אך לא ידעתי טעמו ואני הוספתי
דבן נח מזהר על הסירוס ומש"ה יש אוסרים
למכור בהמות ותרנגולים כן הביא הרמ"א באבן
העזר (בסעיף י"ד סי' ה') וא"כ יהי' עובר על
לפני עור וגו' ועוד אומדנא דמוכח שלא ביקש
אותו הכהן אדעתא דנפשי קא עבד שלא יזיק
את שדותיו כדאמר העד ששמע מפיו ואם תאמר
מנא ידע דמוכח בזה אמר העד שב"ב אמרו
לו פ"א ששאל למה אין שוחטין אותו והשיבו לו
לפי תומם שאסור לשחוקו עד שיפול בו מוס וזה
אמרו לו כמה חדשים מקודם ולא נפגם תחב
סוג אס כיון להחירו כמו שכתב המחבר (בסעיף
ב')

ב' סי' ש"ג) וכפרש רש"י על המשנה דכבודות (דף ל"ה) על מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל וראשו קסדור אחד ואמר מה טיבו של זה שהניחוהו להזקין כ"כ אמרו לו בזכר הוא ואינו נשחט אח"כ היה בו מוס נטל פיגס פירש רומח ולרס אזנו וזא מעשה לפני חכמים והתירו

פירש"י שהרי אין לומר שהקסדור הזה להתירו נהניין שהרי אינו יודע שצ"י מוס שיעשה בו ישחט אח"כ נפל בו מוס מעלמו וגם כאן לא ידע האביר מודבריהם וגם הש"כ (בסעיף ב') בסיומן זה הביא שמסל"ת נאמן בדרכן לקולא :

שאלה יד.

נשאלתי נידון אם הלכה כהמ"א (סימן קמ"ג סק"ו) שכתב בשם של"ה דגם בכבש כשב מוציאין הס"ת או כתשובת חינוך ב"י (סימן ה') וז"ל דעיקר הדבר אינו תלוי בוא"ו או ביו"ד אלא בשינוי הענין בשביל האות הנוסף דונמא כבש כשב דלא נשתנה הענין וב' לא מפקינן אחריתא ועיין בפ"ת ביו"ד (סימן רע"ט ס"ק ד') הביא בשם בשמים ראש (סימן רפ"ח) שהקשה על מ"א וכתב דאף אם נחמיר בדבריו אינו אלא אם כתב כשב במקום כבש דלעולם עיקר השם כבש אבל בהיפך אין מוציאין אחרת ע"ש :

תשובה

דהלכה כחכמים דמתניתין דולד שלמים יקרב משמע דכשב מורה על ולד שלמים וכן בפרשה חטאת כתב ואם כבש יביא גו' כאשר יוסר חלב הכבש מוזבח השלמים אלמא דגבי חטאת דולדה אינה כתיב כבש וגבי שלמים דולדה קרב כחכמים כתיב כבש ע"כ נראה לדינה דמוציאין אחרת דנשתנה הענין :

תשובתי לפע"ד יש להביא ראיה לדברי המ"א בשם של"ה ממסכת תמורה (דף י"ח ע"ב) שני רבי חייא לסייעו לר' יהושע בן לוי אם כבש הוא מקריב ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב ופירש רש"י כבש משמע ולד שלה וכן פסק הרמב"ם פ"ד מהלכות תמורה

שאלה מז.

גשאלתי נידן למחוק השם של שני יודי"ן אם רשאי. בביהמ"ד הי' כהוב על

הכותל כמה פסוקים ונשברה השיט ורצו העדה ללבן בסיד ושם

נמצא שם של שני יודי"ן.

תשובה

לכאורה ראינו להוכיח מגמרא דסוטה (דף

ל"ב) משה כתב ס"ת בשבעים

לשון וסד בסיד משמע מזה דמותר לסוד אפילו

בשמות שאינם נמחקין כיון דלאחר שיגרור הסיד

רשמו ניכר וכן הביא בהשוכת מעיל דקה

בשם פ"מ אפילו בשמות שאינן נמחקים שיכול

לסיד אך המ"ל דחה ראייתו והעלה דאסור ויש

להביא ראיה לאסור מכמה מקורים בש"ס הניחא

למ"ד בסוטה דסד בסיד למעלה על האותיות

איכא להוכיח דרשאי לסוד אלא למ"ד דסד בסיד

מקודם כל אבנים קודם שכתב האותיות וגם

מסקנת הגמרא כן מוכח דאסור, וגם במס'

שבת כתב על גבי יד של כלי קונץ וגו' אפילו

שלא נכתב לשם קדושה אסור לגרום מחיקת

השם וכדתיבא בשבועות (דף ל"ה) אסור למחוק

אפילו אות אחת משבעה שמות שאינם נמחקים

ובמגילה (דף כ"ז) ס"ת שבלה או נפסל נותנין

אותו בכלי חרס וכו' וגם בסוטה (דף ה"ל)

הביא דאחר כך גזום אבנים, וכן פסק המחבר

ביו"ד (סי' רע"ו) וגם הגוב"י תנינא ת' א"ח סי"ז

בענין ביהכ"נ שבכפר אסור לעשות בתוכו י"ש

שמשחיר הכתלים והשאלה הי' בשם של שני יודי"ן

אך לריק להבין המקור שהשם של שני יודי"ן הוא

נחשב משמות הקדושי' שאינן נמחק כ"א לנורך

גדול הלא במסכת סופרים אינו חושב כ"א

השמות שאינן נמחקים וא"ת תנא ושייר כפירש

התוס' במסכת סוטה על השם שלום הא לא

דמי להתם משום דשם שלום מלינו בקרא ושייר

לומר תנא ושייר אבל השם של שתי יי לא

מלאנו שום רמז רמזא וביותר מוקשה על

הרמ"א (בס' רע"ו ס"י) והשם שכותבין בסידורין

שני יודי"ן ואחת על גביהן מותר למחוק אם הוא

לנורך והש"ך הביא כ"א לנורך היכן מלינו

ג' יודי"ן אפילו הגר"א כתב כי הוא כמו ר"ת

משם הוי' ע"כ אין למחוק כ"א לנורך גדול כמו

שם שלמה שהביא הרא"ש במס' שבועות שג"כ

אינו רשאי למחוק לא יכולתי להבין דברי קדשו לפי

דבריו שהו' ר"ת למה כתבו שני יודי"ן ולפי הרמ"א

ג' יודי"ן וג"כ קש' להבין דברי הגר"א היך ר"ת שני

יודי"ן משם הוי' ופעם ישבתי במסיבה בפה עס

לומדים גדולים וגם הגאון הגדול ר' נפתלי לבי

יהודה ברלין ז"ל מוולאחזין הי' במסיבה וסיפרתי

להם ענין השאלה הזאת פלפלתי פ"א עס הגאון

הגדול ר' יצחק אלחנן ז"ל אב"ד דק"ק קאחונא

והסכים לדברי שאסור שהוא רזה להחיר מקודם

כמו שכתב הש"כ כיון שלא נכתב בקדושה אך

הבאתי כל הסוגיות שהבאתי לעיל ושמה לדברי

והודה שאסור לפני לומדים דקאחונא אך עמד

אחד מהלומדים וסיפר ששאלה כזה נשאל לחכמי

ווילנא והורו לדבק נייר על האותיות שבכותל

וליסן

הא

וליתן רק קלוי על שפת הנייר מכל לדיו ולא על האותיות ולסוד אח"כ על הנייר והוא גופא נקרא גיזה והבאתי כל הראיות לפני הגאון הגדול אב"ד דק"ק וואלאוין והוכשר בעיניו ג"כ אך נשאר מוקשה דברי הרמ"א שהביא שלש יודוין והגר"א שכתב שהוא ר"ת משם הוי' אך ברוך המחיר לארץ שגילה עיני בשני טעמים טעם הראשון בספר ויקהל משה במאמר אדם דאלילות בפרקא קמא בפירושו מכוה משה פירש כן דעל שם הוי' פשוטה הוא בד' אותיות והמילוי עשר הרי לך י"ד בכל שם ושם כגון בשם ע"כ ובשם ס"ג ובשם מ"ה זה הסוד יד ד' יד הגדולה יד החזקה יד הרמה עכ"ל בזה יוכל להבין הרמ"א שכתב שלש יודוין והגר"א שפירש שהוא ר"ת פירש כנגד ג' שמות שמחילין ביו"ד וזן שלש יד כנגד יד הגדול יד החזקה יד הרוממה והטעם שני יוכל להבין ע"פ ילקוט חדש בלוח ט' הביא בשם מגלה עמוקות אופן קס"ג עתיד להיות מן וא"ו שבשם הוי' יו"ד והוא שנאמר והי' ביום ההוא יהי' וגו' בשתי יודוין ולא וא"ו הא ע"ז כתוב בסידורים שלנו שתי יודוין לרמז שאנו זוכרים שנקרא ד' לעתיד בשתי יודוין והראיה על צניקוד השם של שתי יודוין : * שוא מרמז על יו"ד הראשונה משם הוי' שהוא נקוד בשוא והקמן מרמז על יו"ד השני של שם הוי' שהי' לעתיד במקום וא"ו שהוא כעת נקוד בקמן וכעת הוא נכון שהוא ר"ת כנגד שתי יודוין דלעתיד וא"כ דק דברי הש"כ שכתב שאסור למחוק כי אם לצורך גדול וכן פסקתי להלכה שאסור למחוק כאשר פירשתי לעיל מקור הרמ"א (בסימן כ"ח ס"א) והכינוי הוא מלוא בפני

עלמה אבל השמיטה כשרה אף אם הויד ולא כיסה, הב"י כתב דבספר ח"ת הוכיח זה מהגמרא ולא הביא הגמרא והדברי חמדות על הרא"ש רפכ"ד מרמז שכוונתו על הוי' בסוף פ"ז (דף פ"ח) בשכר שאמר אברהם אבינו וכו' וגם הרש"א על יורה דעה הביא כן ונ"ל דאיתא בב"י (דף פ"ז) שחזק ולא כיסה חייב אחר לכסות מדכתיב ואמר לב"י אזכרה לכל ב"י, וגם בירושלמי דברכות ובחוספא פ"ב שם השוחט לריך ברכה לעלמו על השמיטה והמכסה לריך ברכה לעלמו על כיסוי הדם מוכן מזה דמה שדייק הירושלמי והוסף תיבת והמכסה הוה לי' לקצר דבריו השוחט לריך לבדך על השמיטה ועל הכיסוי ברכה לעלמו על כיסוי הדם אלמא דס"ל דכיסוי הוא מלוא בפני עלמה ולא תלי' השמיטה בה אף אם הויד ולא כיסה השמיטה כשרה אך מלוא מן המובחר דמי ששפך הוא יכסה דכתיב ושפך וכיסה אבל אם לא כיסה מאיזה טעם, יכול אחר לכסות ולבדק ולא הוה כגזול ברכה לריך ליתן עשרה זה כדפסק החוס' בבבא קמא דהפסק מייירי היבא דרולה השוחט בעלמו לכסות ולקח אחר וכיסה אבל לא היבא דאיני רולה והב"י הביא הפסוק ואמר לב"י אזכרה לכל ב"י דמוטל המלוא על כל בני ישראל לכסות ולא יאמר מי ששפך הוא יכסה ואם איני רולה איני מוטל עלי לכסות ת"ל ואמר לב"י שהמלוא מוטל על כל ב"י לכסות וחייב עלי' אם לא כיסה לבד במוקדשים דאין טהא בהם כיסוי הדם משום דלא אפשר משום חלילה בכל זאת הוכשר השמיטה דאין תלי' זה בזה :
בסימן

ישוב לפסק הרמב"ם והטור

בסימן כ"ט שמונה מיני טריפות וסימנם
 ד' נ' ח' נ' ק' נ' פ' ש' ים כאן
 מבוכה רבה צ"י ובד"מ ומטה יהונתן רוצים
 לתקן דברי הרמב"ם והטור שמנו רק אלו
 השמונה שמנה עולא, דאיתא בחולין (דף מ"ג
 ע"א) אמר עולא שמונה מיני טריפות נאמרו
 לו למשה בסיני והם אלו שמונה שמנה כאן
 בש"ע וקאמר התם לאפוקי לקותא דרכיש ברפשא
 דאמר לקתה בכוליא אחת טריפה ופי' רש"י ופליג
 עולא עליו לפי שאינה בכלל אלו וגם התוס' (דף
 נ"ד ע"א) בד"ה ואלו כשרות הביא דגם ר' יוחנן
 ורשב"ל פליגי עלי' כמו עולא וקשה על הרמב"ם
 והטור שהם פסקו כרכיש וא"כ ה"ל למימר ט'
 מיני טריפות יש ותיירוש עיין בדבריהם,
 ואמרתו אענה גם אני חלקי דרך פלפול דעולא
 לא פליג ארכיש כמו שהביט הראשונים רש"י
 ותוס' והב"י והרשב"א, דלכאורה קשה הלא
 אין פסקינן כרכיש (בדף נ"ה) כדאמרי במערבא
 והוא דמטאי לקותא למקום חריץ והיכא מקום
 חריץ לחיורא דתותי מחני אמר רבי נחמיה
 שאילתינהו לכולהו טרופאי דמערבא ואמרו לי
 הלכתא כרכיש בר פפא ואינו מפורש הטעם
 בש"ס שלנו, אלא דסמכו אפלוגתא דר' יוחנן
 ורשב"ל (דף נ"ד) אחמר ר' יוחנן אומר אלו
 טריפות דוקא ורשב"ל אמר אלו כשרות דוקא
 במאי קמפליגא בדרב מתנה דאמר רב מתנא
 האי בוקא דאטמא דשף מדוכתו' טריפה ר' יוחנן
 אמר אלו טריפות דוקא תנא טריפות ותנא זה
 הכלל, וחזיה לדרב מתנא דאיתא בזה הכלל,
 מאי טעמא דדמיה לנטולי, תנא אלו טריפות

הני הוא דטריפה הא דרב מתנה כשרה,
 ורשב"ל אמר אלו כשרות דוקא תנא טריפות
 ותנא זה הכלל וחזיה לדרב מתנה דלא איתא
 בזה הכלל מ"ט לאו לנקובי דמיה ולא לפסוקי
 דמיה ולנטולי נמי לא דמיה תנא אלו כשרות,
 הני הוא דכשרות הא דרב מתנה טריפה עכ"ל
 הגמרא וצני מערבא ג"כ פכרי כרשב"ל דאלו
 כשרות דוקא וחזיה לדרכיש בר פפא דלא איתא
 בזה הכלל דהא ניטלו הכליות או נקבו גם כן
 כשרות תנא אלו כשרות הני הוא דכשרות הא
 דרכיש טריפה וגם הסברה נותנת שהיא טריפה
 ודאיתא כיון שהגיע לחרץ שהגידין מעורין שם
 והוא אמלעית הכוליא לא הדרא בריא וסופה
 שיתקלקלו כל הדם מהגידים שנמלא בבמה
 וסופה למות כי תחילת מיתה עיכור הדם במקום
 שכל חיות הבהמה עומדת על הגידים וגרע
 מניטלו או נקבו במקום אחת כיון דהגידין
 בריאים ולא נתקלקל הדם שבגידים וסופה הדרא
 בריא, והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא,
 כדאיתא (בדף מ"ח) מליא מוגלא טריפה, מים
 זכים כשרה ואוקימנא בכוליא משום סברה הנ"ל,
 ורכיש ג"כ סבר כרשב"ל כמו שהביא התוספות
 (דף נ"ד ע"א) וחזיה לדרב מתנא עיין שם,
 וג"כ עולא סבר כרשב"ל והרא"י שנכלל כל השב
 שמעתתא ובוקא דאטמא אחד מהן נכלל בנשלה
 כמו שפיר' רש"י ואם סבר כר' יוחנן דאילו טריפות
 דוקא הוה בוקא דאטמא מן הכשרות וכיון
 שסובר דאלו כשרות דוקא אית ליה ג"כ דרכיש
 ומה דקאמר לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא
 דנ"ל לא דלא סבירא ליה אלא דלא מצי יליף
 מהרישא

מהריש"א דאלו טריפות לקוחות דרכיש אלא מהסיפא דאלו כשרות כשלמד קב"ה עם משה למד אחו בקלרה ונכלל כל הטריפות בשמונה סוגים לבד דלקחה הכוליא למד אותו מאלו כשרות מדיוקא מפני שלא דמי לכל הטריפות, דכל הטריפות הן נקבו והן נטלו טריפה, וצבולא נקבו ונטלו כשירות וסבר עולא לצולם ילמד האדם לתלמידו דרך קלרה ע"כ כלל הטריפות בשמונה סוגים כדי שידעו שלא יוכלו ללמוד לקוחות מהם רק מאלו כשרות וזוהי נוחא מה שהקשו התוס' (בדף מ"ג) לעולא דלית לי' להא דרכיש מאי ניהו י"ח טריפות ולפי דרכינו נוחא וגם הרמב"ם והטור כיונו לדבר אמת

שג"כ עולא לא פליג על דרכיש ע"כ מנה כאן בטריפות רק השמונה סוגים ולקחה הכוליא יליף מאלו כשירות, ולא כהב"י שלמד שהיא בכלל נטולה ע"כ נדקו הרמב"ם והטור אליבא דכ"ע אליבא דתנא דבי ר' י' ואליב' דרשב"ל ועולא ורכיש ואליבא דבני מערבא והא לא תקשה למה נריך לפסוק הילכתא כרכיש הלא כדברי הכל, אלא נריך לאפוקי מרבי יוחנן דס"ל אלו טריפות דוקא ולכן פסק בוקא דאטמא כשירה אפילו דדמי לטריפות דמתניתין ומבש"כ מה דלא דמי בודאי כשר לדבריו וכמו שהביא התוס' וחזיה לדרב מתנה דפליג ר' יוחנן ארכיש :

בבסי' ל' ס"ב ביו"ד נפחתה הגולגולת וחסר ממנה בסלע טריפה וכו' :

שאלה י .

נשאלתי אם יש לסמוך על הב"ה שהביא בשם הפ"ח דיש להקל בכך

גזונו בנקבים שאין בהם חסרון או לפסוק בהרגול מרבבה

שהחמיר בהש"כ שמצטרפין לרובא כמו בגרגרת והה"ש מחמיר ג"כ אך

בנקבים שבא ע"י הכאה אבל ע"י חולי מיקר :

תשובה

מלטרפין לרובא דומיא לגרגרת י"ל דכיון שלא
הוזכר פסול זה בשום מקום יש לנו לומר דקיס
לכו לרצון שאין להשות גולגולת לגרגרת לענין
זה עכ"ל הב"י פירש כי המקור הנפחתה כסלע
הוא מדליהא (בדף ג"ד) דאמר רב נחמן
כסלע כיתר מסלע ופירש רש"י היכא דשיערו
רצון כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת
כדתנן וכו' ואמר רב יהודה אמר שמואל בריש
פרקין וכן לעריפה והביא התוס' בשם ר"ת
(בדף מ"ב) דרב יהודה לא קאי אגולגולת ועל
הא דרב נחמן ר"ת מפרש דקאי אהא
דאמר בסמוך גבי גלודה ואם נשתייר בה
כסלע כשירה, ויש מפרשים דקאי אגקדרה
כסלע, אך הטור פסק כרש"י והרמב"ם
והרשב"א והר"ן, והרשב"א כתב שכן דעת
הרמב"ן, וכן פסקין ללא כבעל העיטור וגם
הגר"א הביא בשם הרשב"א ראי' (מדף כ"ז)
דחמיר ובגולגולת כו' אר"י בן המשולם ע"ש אלמא
דגם לענין טריפות מהניא ע"ש ע"כ הש"כ
מחמיר מספק דלמא שוה לגמרי לגרגרת אפילו
באין בהם חסרון מלטרפין לרובא אך הב"י מיקל
משום

חנ"ל ראי' גמורה להביא להפ"ח להכשיר
ולא כהש"כ שמסופק בדין זה דהנה
הפוסקים המחמירין מספק אזלי לשיטת הב"י
דהביא המקור מגמ' חולין (דף מ"ה), ופסקת
הגרגרת תניא דאפילו נקבים הרבה מלטרפין
למלא מקדח והיינו לב"ש ומדב"ש נשמע לב"ה
דכי היכא לבית שמאי נקבים הרבה מלטרפין
לשיעורא דידהו דהיינו כמלא מקדח הכא נמי
לבית הלל נקבים הרבה מלטרפים לשיעורא
דידהו דהיינו כסלעי ומה שהתנה רבינו שיהא
בנקבים חסרון, היינו מדמדמי בגמרא לירוף
נקבים דגרגרת לשיעורא דידהו דהיינו כאיסור
לנקבים בגולגולת שיעורא דידהו דהיינו לב"ש
כמלא מקדח וכסלע לב"ה, ובגרגרת אמרינן
דנקבים שיש בהם חסרון מלטרפין לכאיסור
ושאין בהם חסרון מלטרפין לרובא א"כ בגולגולת
נמי כי מלטרפין לשיעורא דידהו דוקא נקבים
שיש בהם חסרון הוא דמלטרפין וא"ת א"כ
גימא נמי בגולגולת דנקבים שאין בהם חסרון

משום דלא נמלא מפורש פסול זה בגמרא כדכחשתי לעיל אך באמת יש להביא רא"י מפורשת (מדף כ"ו) דתני לוי טריפות בבהמה כגדון בעוף יתר עליהן עוף נשבר העלם אעפ"י שלא ניקב קרום של מוח ומפרש בגמרא שהוא בעוף של מים הואיל וקרומו רך ופירש רש"י הלכך כי נשבר העלם הו לא קאי קרום וגם חנן פסקין בעוף המים אף דלא נקבה העלם אלא כל שהוא טריפה ובעוף היבשה לריך בדיקה אם ניקב קרום של מוח אך חנן מטרפין משום דלא בקיין בבדיקה משמע מזה דאף אם נשבר העלם לריך להיות שיש בו חסרון דחיישין לנקיבת קרום מסהמא ג"כ בבהמה טרפה ג"כ ולריך חסרון גדול מעוף דיבשה כי הקרום דבהמה חזק יותר אבל לא ידענו כמה לריך להיות החסרון, למדו האמוראים משימאה אהל גבי אדם כמו שאדם שאין יכול לחיות אם חסר כסלע לב"ה, אך לגבי אדם שעורו התחתון קשה וחזק יותר מבהמה משום הכי לריך חסרון עלם עם הנקיבת עור העליון ובבהמה התחתון רך וא"ל חסרון עלם עם עור העליון כמו שפירש התוס' (דף מ"ב) ד"ה ואמר רב יהודה, וכדפרשתי ניחא מה שלא חנן במתניתין דאילו טריפות נפחתה בגולגולת כסלע טריפה וגם למה סתם התנא במתניתין דאלו כשירות נפחתה בגולגולת ולא ניקב קרום של מוח ולא פריש בהדיא נפחתה פחות מכסלע כמו שלמדו כל המפרשים אלא דהדין נפחתה יוכל ללמוד מעוף וכדתי לוי יתר עליו העוף נשבר העלם אעפ"י שלא ניקב קרום של מוח ולא חסר אלא כל שהוא טריפה אבל בבהמה לריך שיעור גדול כמו באדם והא לא תקשה ליתיה בבהמה ולילף עוף

מינה אלא דלא תימא הואיל חימו של עוף לא נפיש דהא כשר בסיומן אחד אימא דהיערף בנשבר העלם לבד בלא נקיבת קרום כמו שוף של מים לכן הולך התנא להביא בהדיא בעוף הלשון הכתה חילדה על ראשה וכדפירש רש"י בשיניה דוקא וחיישין לנקיבת קרום ולריך בדיקה מן הדין כהפוסקים ואם תקשה למה לריך להביא במתניתין דאלו כשירות נפחתה בגולגולת הלא יכול למילף אלא דהוה אמינא כמו בעוף דיבשה לריך בדיקה מן הדין כמו כן בבהמה היכא דלא נפחתה כסלע ע"כ התנא הביא במתניתין דאלו כשירות נפחתה לגמרי ולא לריך בדיקה כל כמה דלא נפחתה כסלע ולא חיישין לנקיבת קרום ולכן לא הולך התנא לפרש בהדיא פחות מכסלע דלא אשמעינן הכא רק הדין דאין לריך בדיקה והשיעור ילפין מעוממא אדם ולפי זה ניחא הא דאמר הגמרא בריש אלו טריפות ואמר רב יהודה וכן לטריפה אכולהו קאי גם בגולגולת דלא כר"ת והא דלא פריך הגמרא אחנא דבר"י והא חיכא בגולגולת, דעיקר הדין בגולגולת נכלל בטריפות דעוף ותדבר"י אטריפות דבהמה דמתניתין קאי ומשום הכי לא פריך מטריפות השטיון בעוף והאיכא נפלה לאור ונחמרו מעי' לפי דעת האוסרים ג"כ בבהמה מדתי לוי אלא דלא איירי בעת בדיני טריפות דעוף הנמלאים ג"כ בבהמה וגם הגמרא (דף מ"ה ע"א) שהביא הב"י לעיל דחסרון הגולגולת יליף מגרירת מלי למימר דלא יליף הדין דחסרון אלא יליף לגלויא לשוממא כמו דמלינו גבי גולגולת דאדם דנקבים שיש בהם חסרון מטרפין למלא מקדח כן בגרירת וכן מלינו למילף גבי גולגולת דבהמה שג"כ בק מטרפין

מטערפין לכסלע אך לענין נקבים שאין בהם חסרון אפילו לענין גרגרת ילפינן דמטערפין לרובה אבל גבי גולגולת דבהמה אין מטערפין משום דלא דמי דגבי גרגרת חשבינן כפסוקא בעלמא דלא מחסירה וטריפה אבל גבי בהמה היכא דנפחטה בלבד בלא חסרון אף בדיקה לא לריך כדתנן במתניתין דאלו כשרות נפחטה הגולגולת בלא חסרון כסלע כשרה בלא בדיקה דלא חיישינן לנקיבת קרום משום דאין בה חסרון אלמא דעיקר הטעם דטריפת הגולגולת משום חסרון דוקא ע"כ בנקבים שאין בהם חסרון

אין מטערפין לרובה וכשר כהפ"ח שכתב דבנקבים שאין בהם חסרון יש להקל בכל גווי כן נראה לע"ד:

בסימן ל"א ניקב קרום של מוח זכ"ז הביא הפ"מ בקלר בית שני שער שלישי כתב ניקב זכ"ז כשר ויש מגדולי המורים שאוסרין ומסיק מ"מ לדינא אם נקבו שניהם זה שלא כנגד זה יראה לדודאי יחשב עיין בב"י וכתב בא"ק ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כיון דמינה נייחי אפשר שדינו כדון הקורקבן ובשירה:

ישוב על הרמב"ם בפ"י על משנה תרומות פרק א' משנה ב'.

חריש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה חרש שדברו בו חכמים בכל מקום, שאינו לא שומע ולא מדבר עכ"ל המשנה ופירש הרמב"ם ודע כי כשגולד באדם החרשות אחר ששמע, או נשתתק אחר שה"י מדבר מותר לו לתרום עכ"ל והקשה רעק"א עליו והוא תמוה דהרי הטעם דלא יתרום דא"ל לו לבדך וא"כ בכל גווי, ואדרבא מתניתין מיירי בגולד לו החרשות אח"כ, דאם בגולד חרש ממילא אינו מדבר, ואפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה ול"ע עכ"ל בהגהותיו תוס' רע"א על משנה הנ"ל, לכאורה לא קשה כלל דהרמב"ם איירי היכא דאחר יתרום ג"כ ומדבר וחושב להוציא את החרש וגם החרש מכיון ללאות בצרכתו או תורם אפילו לכתחילה דשומע כעונה משום הכי פירש כשגולד לו החרשות אח"כ אז

בדאי שומע מה שהאחר מדבר, אבל מתניתין מיירי בשאין אחר מדבר ומשום הכי פסק המחבר ביו"ד (סי' א' ע"ף ז') השומע ואינו מדבר אם הוא מומחה שומע אפילו לכתחילה אם אחר מדבר ופירש הש"כ בשם הג"א ומבא"ז ב"י וד"מ ודוקא שהאחר שומע ג"כ הא לאו הכי אינו יכול לבדך וכן משמע הלשון דקאמר אם אחר מדבר ולא קתני ואחר מדבר משמע שהאחר מדבר בלאו הכי עיין שם ומקור המחבר מהר"א"ש דמס' סוכה (דף מ"ב) בשם הרמב"ם ממשנה הנ"ל מובן דגם הרא"ש למד כן פירש בדברי הרמב"ם כאשר פירשתי וכן פירש הגר"א על יורה דעה (בסעיף הנ"ל) דפסע המשנה בשאין אחר ודלא כא"ז והג"א שסוברים שדוחק לפרש המשנה בשאין שם אחר כלל לבדך וע"כ הם אוסרין לכתחילה דאין אחר יכול לבדך בשבילו

לתרום אך אחר מצדך ותורם ג"כ ואינו לריד' להבחין אותו כנ"ל ותימא גדול על המחבר בהלכות תרומות (של"א סעיף ל"ב) פסק דלא יתרום הלל הכא בהלכות שחיטה פסק דהיכא דאחר שוחט ומצדך הוא שוחט לכתחילה והלא ממקור אחד הוא נובע ממחיתין הנ"ל ואין שום סברה לחלק, וכן נראה לי לתרץ קושית רעק"א כאשר פירשתי דברי הרמב"ם, לעיל כי כן פירש הרא"ש הנ"ל:

בשבילו ואפילו אם ישחוט ג"כ האחר מסופק אם יכול לשחוט ולסמוך על ברכת חבירו ובאמת פשט המשנה כאשר בארתי דהרמב"ם מחלק כשנולד חרש מן הסתם אינו מבין כשהאחר תורם ומצדך להוילאו והוא ג"כ אינו יודע לכיון ע"כ אפילו אחר תורם ומצדך לא מהני אבל אם בחנו אותו ברמיזה ויודע מה הבדלה אז מהני כשהאחר תורם ג"כ ומצדך להוילאו החרש אבל כשנולד בחדם החרשות אחר ששמע או נסתפק אחר שהי' מדבר מותר לו

בתום רע"א על משנה א' תרומות פ"ד.

ירושלים שחיתין קושיתו ולפע"ד לתרץ הא קתני המפרש משמע דהתחיל לפרש ודעתו לפרש עוד כאדם בינוני ולוין המקום מתרומה כדכתיב ראשית דגן בעינן ראשית ששיריה נכרים, ומשום הכי פסק המחבר ביו"ד הלכות תרומות (ס' של"א סעיף כ"ב) האומר תרומת הכרי לתוכו אם אמר בלפניו או בדרומו קרא שם וחייב וכו' ואם לא לוין המקום לא אמר כלום עכ"ל המחבר וכן איתא בעירובין (דף ל"ז ע"ב) וגם בדמאי (פרק ז' מ"ה) ומעשר שני בלפניו או בדרומו באמירה בעלמא הוה כמפרש ומכש"כ הכא דהתחיל לפרש ודעתו לפרש עוד מזה הלך על כולה, ע"כ כשבא לגמור ולתרום השיעור כמדת בינוני בודאי הטבל הוא שיעלה בידו ולא מה שכבר מתוקן דהוי כאילו עומד בפני עצמו כיון שהתחיל לפרש, ובדעתו לפרש עוד סאה כאדם בינוני ולוין המקום הוה כאילו ומד איסור טבל בפני עצמו אבל לא למקום אחר

המפרש מקלט תרומה ומעשרות מוילא ממנו תרומה עליו אבל לא למקום אחר ר' מאיר אומר אף מוילא הוא למקום אחר תרומה ומעשרות עכ"ל המשנה ופירש הרב שם, דלגבי אותו כרי תלינן דהטבל הוא שיעלה בידו ולא מה שכבר מתוקן אבל לא למקום אחר, דלגבי אחרים תלינן דילמא מן המתוקן הוא מוילא עליהן ולא מן הטבל שבו ור' מאיר שרי אף למקום אחר עכ"ל הרב והקשה רע"א דמלא בשו"ת מוהר"י מטרתי ח"א ס"י דנתקשה בזה דגם ממנו איך מני להוילא תרומה עליו הא קי"ל אין בילה אלא ציין ושמן בלבד והוסיף רע"א להקשות אף למ"ד יש בילה קשה הצינח אם מפרש עוד ב' סאין דיינינן מכאן יש בילה דיש בהך ב' סאין חצי חולין וחצי טבל, אבל כיון דמפרש רק סאה הוה חצי סאה טבל וא"כ לא הפריש על חמשים הסאין טבל רק חצי סאה עיין בהפארתת

מחרן כלום, אך י"ל להולרך לאשמועינן שמא
ד' מיירי ב"ן שהוא דבר הנכלל בודאי כשכח
לפרוש אחר שבת יקח מהטבל, אבל מחמת
דכחא היה לו תאנים והוא דבר שלא נכלל מהו
דתימא הוה אמינא דאינו רשאי קמ"ל דרשאי
אע"פ שלא ב"ן המקום והוא דבר שלא נכלל
וכיון שהוא בין השמשות ואינו יכול לז"ן המקום
אפילו באמירה בעלמא דהוה כאילו הופרש ואסור
לתקן בין השמשות ע"כ לא גזרו אפילו בודאי
טבל וגם במחמתיו כיון שהתחיל לפרש ולז"ן
המקום אפילו הוא דבר שלא נכלל הוה כאילו
עומד בפני עצמו כיון דאין לו תקנה אחרת אבל
על מקום אחר כיון דיש לו תקנה אחרת אינו
רשאי להפריש :

אחר, דעל מקום אחר אינו יכול להפריש
עליהן מאילו שהוליא מקנה תרומתן כיון שנשאר
בדעתו שלא לתרום יותר, רק על מקום אחר
מיד הו' כמטורב טבל עם חולין כיון שטבל לז"ן
המקום מה שז"ן כבר ולפי זה יתורץ קושית
התוס' יו"ט על משנה ה' פרק ז' דמאי, דתנן
היה לו תאנים של טבל בחורב ביתו והוא בבית
המדרש או בשדה ומתיירא, אומר שני תאנים
שאינו עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשר מעשר
ראשון ותשעה מעשר שני, והקשה תוס' יו"ט
ק"ק למאי אינטיריך תו הא שמעינן לה ממשנה
הקודמת דתנן הלוקה י"ן מבין הכותים אומר שני
לוגין וכו' וגם שם בערב שבת מיירי ומתיירא
שמא יקדש היום עליו ולא יוכל לעשר, ואינו

שאלה יח.

נשאלתי אדם שיש לו כאב ביד כהא רחמנא ליצילן והרופא צוה שלא יכסה

כל ידו בשום מלבוש מהו להניח תפלה של יד ג"כ אפילו לא

יכול לכסות או להניח רק של ראש לבר :

תשובה

כל פנים מונחים תחת בגדיו אבל אסור להניח
על הבגדים משום לך לאות ולא לאחרים לאפי
(ובסעיף ה' סימן כ"ז) כתב המחבר אדם שהוא
עלול למזילות אם יטעך להניח תפילה של ראש
על בגדיו לא יניחם כלל יש להחיר לו להניח
תפלה של ראש על הכובע דק הסמוך לראש
ויכסם מפני הרוח פירש הפ"ז מפני הרוח
שאינם

ואו

באורח חיים הלכות תפילין (סימן כ"ז סעי'
י"א) כתב רמ"א ובשל יד אין
להקפיד אם הם גלויים או מכוסים בשם המרדכי
וכתב המגן אברהם (סעיף קטן כ"א) אם הם
גלויים פירש נקדעו בגדיו לית לן בה כיון שעל

דברי הרמב"ם נחל מדהיו פטורים כהנים גדולים מהפילה של יד שמע מיניה דדוקא מחוייבים לכסות ומשום דלא יהיה חצילה הי' רשאים להניח תפילין של יד דמאי שנא מרטיה שמוטר להניח תפילה של יד כדשסק המגן אברהם

ישוב נכון לדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה ובסימן ל"ו הביא חמור

לשון הרמב"ם אחד מסמפונא הריאה שניקב אפילו לחבירו מריפה וכתב

חמור עליו יראה מלשונו וכל שבן אם ניקב לבשרו ולא נהירא עד כאן לשונו :

ופירש הבית יוסף דבר פשוט מדברי הרמב"ם כפשוטו אין להם מליאות כפי סוגיית הגמרא דמשני ההוא לחבירו אחר דמשמע צהדיא דלחבירו הוא דטריפה אבל לבשר הריאה כשר עד כאן לשונו וכבר השיג הרשב"א בת"ה והריב"ש ז"ל כתב בתשובה (סימן קפ"ט) ליישב דברי הרמב"ם וגם הב"י לבסוף יישב דבריו וגם הט"ז ביורה דעה סימן ה"ל מיישב וגם אג"י בעניי אמרתי ליישב הרמב"ם פסק ג"כ שאם ניקב הסמפון וגם הבשר שנגד הנקב טריפה מדברי האחרונים כמו גבי סתימת דופן לאונה שאם נקבה הדופן טריפה שאין הבשר מגין שהמחט מונעת כפירש רש"י (דף מ"ח ע"ב) על חסרון מפגנים שהכדול חובל הבשר בציבוריו הטעם

כששואה שם ומחסרו ואם חלמך האריך מכשרין בשנמלא המחט צבצר הריאה הלא מקודש נקבה הבשר אלל הסימפון ושם ניקב הסימפון ג"כ אך ע"ז תירץ רש"י כששואה שם דוקא אבל כי לא שהתה רק חיש עברה לבשר יוכל להתרפות הבשר שאלל הסמפון מיד וכן הבין התבואות שור מרש"י והפ"מ גם כן ואם תקשה קושית הגאונים כיון דגטרפה מקודש שוב אין לה היתר בדאיתא בפרק בהמה המקשה (דף ס"ח) ואפילו נקב שאין לו חסרון ג"כ טריפה אך הי"א הביא מספר תורת יקותיאל (בס"י מ"ד) דכל הטריפות יש להן היתר וחוזרין להכשירן על ידי עזמן רק קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום דסופן לסתור אבל לא כשיכרס הבשר ולריבין לידע

הטעם נקיבת הסמפונות בשלמא הריאה שנשפכה בקיחון אי אית בה שורייקא חיוורא טריפה דנראה שנימוק כל הסמפונות אלא אם ניקב סמפון אחד והריאה שלימה בלא נקב מפני מה יהיה טריפה אלא לבד הטעם דסוף שיהא גימוק הסמפון יש עוד טעם שהרוח יוצא לחוץ מהסמפון ומפני זה אינו יכול לרחק הריאה והיא שוכבת על הלב ולזה כיון הרמב"ם בלשונו אפילו לחבירו לא מבעיא שניקב הסמפון וגם הבשר שכנגד

ובועתה חבונה שפתי חלה, לנורא עלילה, על חסדיו שעשה עמדי מעודי, במשפט ה' כן מהיום והלאה יהי' מגן בעדי ועד זקנה כל יעזבני, ובמעגלי יאמר ב' קצת. לזק ינחני, ובנתיב מלכותי ידריכני, ובנחמת ציון וירושלים יראני, וירומם קרן ישראל עמו על יד עבדיו הנביאים כנאמרו חמן כן יהי רצון:

המחבר

כללי הוראה

א.

ע"פ דיעה זאת, כמו שכתב המרדכי בשם אור זרוע ר"פ הפועלים, דדוקא מנהג קבוע על פי חכמי המקום בעיני כדלמדין במסכת סופרים אין הלכה נקבעת עד שיהיה המנהג, והיינו מנהג ע"פ חכם דוקא:

גדלנו העם בחומר איסור, והחכמים יודעים כי יש איזה היתרים בענינים הללו, ויש חשש שמא יזלזלו בעיקר, ויבא לקלקל בנטיעות, שיהיו דברי חז"ל שיחה בפי הדברות אזי אסור לפרסם בהמון את ההיכר:

ד.

עוד לריך לדעת לאותן הדיעות היתדות הנדחות שעושים אותן סניף להחזיק המנהג שנחפשו, הנה הרשות נחונה ביד המורה, להעזר מהם גם כן בעת הצורך במקום עגון ובמקום לער והפסד, כי אע"פ שאין מפרסמים אותם להמון העם, בכל זאת כמה שנוגע למורה ולהכותב דבריו בספר, או בעסקו במשאו ומתנו לברר הדין לאמתו, אין איסור עליו להביא בהמשך המו"מ והשלפול כל הסברות אשר נאמרו פעם בעולם מאיזה קדמון או אחרון, העט וראה דרך המבי"ט בתשובת מרן הבית יוסף חלק אבן העזר, שרלה לסמוך על דעת הר"א מווארדין, מובא במרדכי יבמות, דעד כאן אמרין נעטב במים שאין להם סוף אשתו אסורה, דוקא נעטב כחם אבל נעטב בספינה או מותרת להנשא, ואם אמנם כי מרן חולק עליו, ופסק דאף בכה"ג בדיעבד תלא, והתמיר

ב.

בענינים אשר הם אסורים קבועים ואין להם לך היתר בשום אופן רק העם נהגו בהם היתר מאז והסכנה מפחדת כי העם לא יתנו און קשבת לקול מורים, ולא יועילו החכמים בתוכחתם, אזי אסור גם כן לפרסם חומר האיסור, מוטב שיהיו שונגים ואל יהיו מזידים (וכן הביא הגאון ר' צבי חיות ז"ל):

ג.

היכי שנהגו העם היתר בעניני איסור, ויש לחכמים כח למחות רק יש דעה יחידה סימכת מנהג העם, אף שדיעות המרובים, התנגד למנהג שנחפשו, אזי אין מורין היתר להעם, ואין מוחין להם ג"כ רק מניחין אותם בסתמם, שיתנהגו כמו שהתנהגו עד כה כיון שיש דעה סימכת את מנהגם אולי נקבע המנהג

ז.

באותן הדברים אשר כבר נתפשטו באומה ועודם נהוגים אללנו בחוקק ועוז כמו יו"ט שני של גלויות או איסור אכילת קטניות בפסח אע"פ שבטל הטעם אשר בשבילם תקנו וגזרו ואף שיש ג"כ משמרת לסייג לעקור הגזירה בכל זאת מנהג של ישראל נתחקה לדיון תורה ואין אפשרות אללם הביטול וההריסה אחר שמתפשטים באומה דינם כמנהג וגדר ועי' ג"כ מ"ש בזה בס' תשובה מאהבה ח"א באריכות לענין איסור קטניות :

ח.

רב גאון א' שאלני על דברי מה שהבאתי הלכה אחת מפי האגדה ואמר לי הרי אין למדין מן האגדות, בהשקפה הראשונה לכאורה הוא מבואר בירושלמי מן מסכת פאה וסוף פרק ראשון דמגיגה נתנו לנו חז"ל כלל גדול בעיני הוראות וזה לשונם, אין למדין לא מן ההלכות, ולא מן האגדות ולא מן התוספות אלא מן התלמוד ואמר שמואל אין למדין מן ההוריה הכל מודים שאין למדים מן המעשה, עכ"ל הירושלמי, אך ספק אחד נשאר אם הירושלמי סובר כל האגדות הן מבבלי והן מירושלמי וממדרשים וכל הפוסקים יפסקו כן או דברי הירושלמי מאמר יחיד הן ולא פסקין כותי', אך כיון שידענו שתלמוד ירושלמי נסדר קודם לבבלי כאשר התעורר ע"ז הרי"ף סוף עירובין פהמ"ת דהלכה בבבלי נגד הירושלמי מפני שכבר היה לפני חותמי ש"ס בבלי תלמוד ירושלמי

והחמיר כאן משאר מים שאין להם סוף דקיי"ל דביעבד לא תלא, דכאן היתה מותרת מפי ב"ד ע"ש, בכל זאת לא ראינו דמין יהיה נוהג עם המבי"ט, כדיון מי שמחיר להנשא במים שאין להם סוף דהדיון דהמורה חייב כדיו, והטעם כיון שהי' לו להמבי"ט לתלות בדיעה יחידית, הנה הרשות בידו לסמוך הוראתו בדיעה זאת, אע"פ שבאמת הוא דוחק גדול לחלק בין נטבע בספינה או לא :

ה.

בדבר שבטל הטעם וידענו דאם היו הראשונים קיימים לא היו מתקנים חקנה וגזירה זאת, בזה לא שייך דבר שבמנין לריך מנין אחר להחירו, ונתבטל ממילא אחרי שבלא"ה הטעם מקילים בזה שוב לריכוס עקירה וביטול במנין אם יש אפשרות לקבל במנין כל חכמי הדור אפילו אינם גדולים כהמתקנים וזה הוי כעין משמרת וגדר לדברי תורה למען לא יעמדו הטעם באיסור כל ימיהם בזה שעברו בכל עת את תקנת או גזירות הקדמונים והמה בכל שעה בכלל אותי אחס קובעים וכן הביא הגאון ר' צבי חיות ז"ל :

ו.

אם אין אפשרות לעמוד למנין אזי מניחין הדבר בסתמו אחר שבטל הטעם וגם לא נתפשט ואין זה בכלל דבר שבמנין לריך מנין אחר להחירו כיון דבטל הטעם וגם לא ההלכה דלא מורין להיתר ואין מוחין בעוברים גם כן :

דמר פתח לה פתחא להווא פרשתא מהבא ומר פתח מהבא והלא לפי דברי הירושלמי שהבאתי לעיל אין למדין מן האגדות, חוץ ממה שנתבאר לעיל כי מלינו כמה הלכות שלמדין מן האגדות יוכל להביא רחיה מן התלמוד שלנו כדאיתא במגילה (דף י' ע"ב ודף י"א ע"א) ועוד כד פתח ר"ש בן פוי בדברי הימים אמר כל דבריך אחד הם מגילה (דף י"ג ע"ב), וכן מלינו סוטה (דף ב' ע"א) כד פתח רשב"ל בפרשת סוטה אמר אין מוזנין לו לאדם אלא לפי מעשיו ועוד זכרו שתי פתיחות בפרשת רולחי' במס' מכות (דף י' ע"ב) זולת אלו המוכרות לא תמצא זכר לפתיחות בתלמוד מפני שהפתיחות היו רק גאונים לשעתן לזורך הדרוש ובעלי התלמוד לא ראו הנחילה להכניס אלו הפתיחות בתלמוד והספיקו עצמם רק במקומות מעטים לזכר, למען יחקק לדור אחרון כי יבא כי כן נהגו הדורשנים הקדמונים, וכן היתר להמחברים שיתחילו בפתיחה לערב בדבריהם המחוקים להרואה דרך השער וירחיבו לבבם לראות דברים אשר יחקקו בספר הן מתשובות והן מדרוש :

י

נשאלתי

הטעם על מה שהתעורר הגאון

מהר"ז מרגליות ז"ל בתשובת

בית אפרים (סימן ו"ז חלק אורח חיים) שכל

כהן שיש לו נדה בביתו, אשחו או אחזו או

ב"ב, אסור לו לעלות על הדוכן, ויש לדבר

זה שורש בירושלמי וסיים הפרי חדש שאין

מפרסמין דבר זה מוטב שיהיו שוגגים ואל

יהיו מזידין עכ"ל :

אמרת

ירושלמי מובן מזה שאפילו יהיו דברי הירושלמי דברי מריבין בכל זאת לא דברו אלא על התלמוד שלהם דאין סברא שידברו מתלמוד בבלי שלא נסדר עוד בימיהם וגם חותמי הש"ס ה' לומדים הירושלמי ואילו היו סוברים הפשט מהירושלמי כי אין למדין מן האגדות על כל האגדות נאמרו אף על התלמוד בבלי שלנו לא הביאו בגמרא רק היו אוספים ויעשו ספר לבד אלא ע"כ שלא על האגדות שבתלמוד נאמרה כי כל התלמוד שלנו כל דבר הלכה נאספו כעמיר גורנה והסכימו כולם יחד להסדור בש"ס אפילו דברי הגדה ג"כ המה הלכות פסוקות לך נא וראה את שלום הלכות מה שלמדין מן האגדות שבתלמוד שלנו וגם יש לרקדק בירושלמי שאמר אין למדין אלא מן התלמוד ולא מחלק בין הלכות ובין האגדות משמע בתלמוד אין מחלקים אלא יכולים ללמוד אף מן דברי האגדות והטעם כי הלכות והאגדות והחוספתות היו מהתנאים הראשונים והם למדו כל סברתם ולא ראו לפסוק כמותם אך עשו תלמוד ירושלמי ודברו כל הלכה והלכה עד שבאו חותמי ש"ס שלנו ולא הביאו פעם אחת שום דבר שלא יפסוק מהאגדות שבתלמוד שלנו משמע שראו שיכולים לפסוק גם מדברי האגדות ולך נא וראה כמה הלכות אנו פוסקים ג"כ ממדרשים אלא יכולים לומר שדברי הירושלמי אולי דברי יחיד הן :

ז.

נשאלתי

למה עושין פתיחה כל המחברים והלא לא מלינו רק במדרש

קיעת ומדרש אסתר ומדרש רות פתיחות שונות

אמרתי

כבר נתעורר הגאון ר' צבי חיות ז"ל ואמר כי לא נמלא דבר זה בירושלמי אולי בירושלמי דקדשים אשר נאבד אללנו ואמרתי בכל זאת טעם נכון על דברי הירושלמי כי מצינו בדברי חכמינו ז"ל אין השכינה שורה לא מחוץ עלכות ואין עלכות גדול יותר משאשתו נדה או אחותו שהיא כגופו

או בני ביתו שהם כגופו ושרויים בביתו ובעת זמן התלמוד הנדות היו שרויים גלמוד ולא היתה מתלבשת בגדי יו"ט ע"כ עלכות גדול יותר מזה לא נמלא והם מצרכים לעם לריכים להיות בשמחה ובטוב לב ע"כ אין ראויים לברך ברכת כהנים :

